

**Araştırma Makalesi/Research Article**

**Yugoslavya-Sovyetler Birliği ya da Tito-Stalin  
Çatışması (1948)**

**Hakan Demir\***

(ORCID: 0000-0001-9647-3301)

**Makale Gönderim Tarihi**  
01.07.2023

**Makale Kabul Tarihi**  
09.09.2023

**Atıf Bilgisi/Reference Information**

**Chicago:** Demir, H., "Yugoslavya-Sovyetler Birliği ya da Tito-Stalin Çatışması (1948)", *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 8/2 (Eylül 2023): 1365-1399.

**APA:** Demir, H. (2023). Yugoslavya-Sovyetler Birliği ya da Tito-Stalin Çatışması (1948). *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 8 (2), 1365-1399.

**Öz**

Bu çalışmada 1948 yılında Yugoslavya'nın Kominform'dan çıkarılmasının nedenleri ve sonuçları 1945 yılından 1948 yılına kadar yaşanan tarihsel olaylar çerçevesinde anlatılacaktır. Yugoslavya lideri Josip Broz Tito iktidara geldikten sonra ülkede hızlı bir merkezileştirme ve kamulaştırma sürecini başlattı. Bu bağlamda Sovyetler Birliği model olarak alındı. Sovyet lideri Stalin de Yugoslavya liderliğinin gözünde önderliği sorgulanamaz kült bir kişilik durumundaydı. Ancak J. B. Tito'nun Yugoslavya'yı bölgesel düzeyde genişletme planları Stalin ile arasını hızla bozdu. Savaş sonrasında Batı ve Doğu blokları arasında kurulan dengenin bozulmasını istemeyen Stalin, J. B. Tito'nun planlarından rahatsız oldu. Aynı şekilde ABD ve Britanya da J. B. Tito'nun özellikle Avusturya, İtalya ve Yunanistan'a yönelik girişimlerine karşı çıkarak onu engellediler. Dolayısıyla büyük devletlerin tepkisiyle karşılaşan J. B. Tito Yugoslavya'nın genişlemesine yönelik hırslı amaçlarından vazgeçmek

---

\* Dr. Öğr. Görevlisi, Sakarya Üniversitesi, Rektörlük, Araştırma Dekanlığı, Türkiye, hakand@sakarya.edu.tr.

Ph.D. Lecturer, Sakarya University, Rectorate, Office of The Dean of Research, Turkey.

zorunda kaldı. Diğer taraftan Yugoslavya'nın Kominform'dan çıkarılması J. B. Tito'ya ülkedeki Stalinistleri (çoğunlukla Sırp) tasfiye etmesine imkan vererek iktidarını sağlamlaştırmasını sağladı. Sovyetler Birliği ve Yugoslavya arasındaki ilişkilerin çatışmalı bir boyut kazanması ideolojik nedenlere bağlı olarak gösterilse de aslında iki devlet arasındaki çatışmanın temel nedeni politik çıkar anlaşmazlıklarıdır ve bu anlaşmazlıklar 1948'de Yugoslavya'nın Kominform'dan çıkarılmasına neden olmuştur.

**Anahtar Kelimeler:** Yugoslavya, Sovyetler Birliği, Josip Broz Tito, Stalin, Kominform.

### **Yugoslavia-Soviet Union or Tito-Stalin Conflict (1948)**

#### **Abstract**

In this study, the reasons and consequences of the expulsion of Yugoslavia from the Cominform in 1948 will be explained within the framework of historical events between 1945 and 1948. When the communist leader Josip Broz Tito came to power he initiated a rapid centralization and nationalization process in Yugoslavia. In this context, the Soviet Union was taken as a model. In the eyes of the Yugoslav leadership, Soviet leader Stalin was a cult figure whose leadership could not be questioned. However, J.B. Tito's ambitions for the expansion of Yugoslavia at the regional level quickly turned him away from Stalin. Stalin, who was careful about the balance established between the Western and Eastern blocs after the war, tried to prevent J.B. Tito's plans from being realized. On the other hand, the USA and Britain were also disturbed by J. B. Tito's ambition, especially by his attempts to expand against Austria, Italy and Greece. Therefore, J.B. Tito, faced with the oppositions of the great powers, had to give up his ambitious plans for the expansion of Yugoslavia. The expulsion of Yugoslavia from the Cominform as a result of Stalin's efforts allowed J. B. Tito to consolidate his power and providing him to remove the Stalinists (mostly Serbs). Although the reasons for the strained relations between the Soviet Union and Yugoslavia in 1948 were presented as ideological, in fact the reasons for the conflict between the two countries were different political interests, and these differences led to the expulsion of Yugoslavia from the Cominform.

**Keywords:** Yugoslavia, Soviet Union, Josip Broz Tito, Stalin, Cominform.

#### **Giriş**

Bu çalışmada Yugoslavya'nın 1948 yılında Kominform'dan çıkarılma süreci ve bu süreçte Sovyetler Birliği ile yaşadığı çatışma ele alınacaktır.

Yugoslavya'da iktidarı ele geçiren komünistler 29 Kasım 1945'te Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşunu ilan ettiler. Hırvat komünist Josip Broz Tito'nun liderliği altında kurulan bu devlet Sovyetler Birliği'ni model alarak politik ve ekonomik alanda hızlı bir merkezileştirme uyguladı. Bu çerçevede hem siyasal-toplumsal muhalefet bastırıldı hem de hızlı bir kamulaştırma gerçekleştirildi. Sovyetler Birliği'nin önder rolü ideolojik düzeyde de kabul edildi ve Yugoslavya Komünist Partisi liderliği Sovyet lideri Stalin'in bir kült haline getirilen liderliğine bağlı olduğunu her fırsatta dile getirdi. Ancak Yugoslavya yöneticileri Sovyetler Birliği'ne bağlı olduklarını açıklasalar da 1945 yılından sonra politik alanda iki devlet arasında çıkar atışması yaşanmaya başladı. Özellikle J. B. Tito'nun Bulgaristan, Yunanistan, Arnavutluk, Avusturya ve İtalya'ya yönelik toprak talepleri ve bu yönde attığı adımlar hızla Stalin'in tepkisini çekti. Stalin, her şeyden önce J. B. Tito'nun bölgesel bir lider olma çabalarından rahatsız olmuş ama aynı zamanda da onun Batı ile olan ilişkilerini bozmasından çekinmişti. İdeolojik alanda iki devlet arasında bir birliğin olduğu vurgulansa da farklı politik çıkarların ortaya çıkmasından dolayı ilişkiler hızla bozuldu ve sonunda 28 Haziran 1948 tarihinde Sovyetler Birliği'nin çabasıyla Yugoslavya Kominform'dan çıkarıldı. Yugoslavya lideri J. B. Tito hırslı planlarını gerçekleştirme konusunda Batı'nın engeliyle de karşılaştı. Çünkü hem Batı (ABD ve Britanya) hem de Sovyetler Birliği J. B. Tito'nun komşu ölkeler aleyhine ölkesini genişletip savaş sonrasında oluşan dengeyi bozmasını istemiyordu. Dolayısıyla J. B. Tito da büyük güçlerin bu yöndeki engellemelerine boyun eğerek komşuları aleyhine olan yayılma planlarından vazgeçmek zorunda kaldı. Bu makalede öncelikle Sovyetler Birliği ve Yugoslavya arasındaki ilişkilerin bozulmasında ideolojik etkenlerden çok politik çıkar çatışmalarının etkili olduğu iddia edilmektedir. Bu politik çıkar çatışmaları temelde Yugoslavya'nın yayılma planlarından kaynaklanmaktaydı. Bu kapsamda önce Yugoslavya'nın hem Batı hem de Sovyetler Birliği ile olan ilişkilerinin gerginleşmesine neden olan komşuları aleyhine genişleme çabaları anlatılacak ve ardından bu çabalarından dolayı Yugoslavya'nın Kominform'dan çıkarılma nedenleri belirtilerek iki devletin liderliğinin bu süreçte izledikleri politikalar irdelenecektir. Çalışmada ayrıca 1948'den sonra Yugoslavya lideri Josip Broz Tito'nun ölkedeki iktidarını sağlamlaştırmak için Kominform olayını kullanarak ölkedeki Stalinistleri

(çoğunlukla Sırlar) tasfiye etmesi ve onları çalışma kamplarına ve hapisanelere göndermesi de anlatılacaktır. Makalenin ilk bölümünde Yugoslavya'nın Sovyetler Birliği ile ilişkilerinin gerginleşmesine neden olan olaylar anlatılırken ikinci bölümde Yugoslavya'nın Kominform'dan çıkarılma süreci ve bu sürecin sonunda yaşanan siyasi gelişmeler açıklanacaktır.

### **Komünistlerin Yönetiminde İkinci Yugoslavya'nın Kurulması ve Sovyetler Birliği'yle İlişkiler**

İkinci Dünya Savaşı'nda Yugoslavya komünistlerinin başında olduğu partizan hareketi savaştan galip çıkmış ve bu hareketin kontrol ettiği Yugoslavya Antifaşist Halk Kurtuluş Konseyi Belgrad'da gerçekleştirdiği toplantıda Demokratik Federal Yugoslavya devletinin kuruluşunu deklare etmişti. 29 Kasım 1945'te Belgrad'da toplanan kurucu meclis ise Birinci Yugoslavya'da (Sırp-Hırvat-Sloven/Yugoslavya Krallığı) Sırp Karađorđević hanedanının başında bulunduğu monarşi yönetimini de lağvederek bu sefer Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti'nin (1963 Anayasasının kabul edilmesinden sonra bu devletin isminin başına Sosyalist ifadesi eklenmiştir) kuruluşunu ilan etti. Komünistlerin denetiminde kurulan Yugoslavya Federasyonu 6 federe cumhuriyetten meydana geliyordu ve toplam nüfusu 15.772.098 idi. Bu nüfus içerisinde Sırbistan'ın 6.527.966, Hırvatistan'ın 3.756.807, Bosna Hersek'in 2.565.277, Slovenya'nın 1.391.873, Makedonya'nın 1.152.986 ve Karadağ'ın 377.189 nüfusu vardı. Sırbistan Cumhuriyeti içinde ayrıca Kosova ve Voyvodina otonom bölgeleri kurulmuştu.<sup>1</sup> 1936 tarihli Sovyetler Birliği anayasasının örnek alınmasıyla hazırlanan yeni Yugoslavya Anayasası 31 Ocak 1946'da yürürlüğe girdi. Bu anayasayla birlikte devletin yapısı federalizm çerçevesinde şekillendirildi. Ancak bu federalizm şekilsel bir federalizmdi çünkü ülkedeki gerçek iktidar 10 kadar kişiden oluşan Yugoslavya Komünist Partisi politbürosunun elindeydi. İktidarı tamamen ele geçirmelerinden sonra komünistler, 1947 Eylülünde çok partili siyasal yaşamı sona erdirdiler. Ülkedeki muhalifler ya yargısız infazlarla öldürüldüler ya da göstermelik olarak kurulan mahkemelerde alınan kararlarla hapisanelere gönderildiler. Merkezîyetçi komünist yönetimin oluşturulması süreci muhaliflerin

<sup>1</sup> Hakan Demir, *Birinci ve İkinci Yugoslavya'da Hırvat Sorunu*, Basılmamış Doktora Tezi, Sakarya 2017, s. 87-89.

sindirilmesi yoluyla hızlandırılmıştır. 1944-45 yılları arasında oluşturulan merkezi federal yönetimde Hırvat Josip Broz Tito ve Sloven Edvard Kardelj önemli bir role sahip olmakla birlikte Sırp Aleksandar Rankovi ve Karadağlı Milovan Đilas da bu yönetimde yer almaktaydılar.<sup>2</sup> Komünistler önce tarım ve sanayide hızlı bir kamulaştırma süreci başlattılar ve bunu yaparken Sovyet modelini örnek aldılar. 1945-49 yılları arasında uygulanan kamulaştırma diğer komünist rejimlerde dahi görülmeyen bir sertlikte gerçekleştirildi. Bankalara, fabrikalara ve ticaret merkezlerine el konuldu. Rejim, hızlı kamulaştırma sürecinin sosyalizme geçiş için gerekli olduğunu söyleyerek bu süreci meşrulaştırmaya çalıştı. 1945 yılının sonlarında sanayinin % 55'i, madencilik % 70'i ve petrol sanayinin % 100' kamulaştırılmıştı. 1947 yılında açıklanan ilk 5 yıllık kalkınma planıyla her şeyin üretilmesi hedeflenmiş ve bu planın uygulanması sırasında bilgi yetersizliğinin ortaya çıktığı her durumda Sovyet modeli örnek alınmıştır. Yugoslavya komünistleri sosyalist bir toplum oluşturma konusunda doğruluğu kanıtlanmış evrensel bir yol olduğunu düşündükleri Sovyet modeline bağlıydılar. Ancak Sovyet modelinin kopya edilmesi beraberinde her türlü eleştiri ve tartışmanın yapılmasını da olanaksız hale getirmiştir. Yugoslavya komünist liderliği, kişisel düzeyde Sovyetler Birliği lideri Stalin'e bağlıydı ve bu bağlılığını her fırsatta ifade ediyordu. 11 Nisan 1945'te Moskova'da imzalanan Sovyet-Yugoslav dostluk, karşılıklı yardım ve savaş sonrası iş birliği antlaşması zaten Yugoslavya'nın Sovyet etki alanına girdiğini göstermekteydi.<sup>3</sup>

Sovyet modelinin Yugoslavya'da uygulanmasının ideolojik nedenleri bulunmakla birlikte Yugoslavya komünistlerinin bu dönemde Batıyı bir tehdit olarak gördükleri için de Sovyetler Birliği'ne yakınlaştıklarını vurgulamak gerekir. Özellikle Yugoslavya'nın Trieste'deki toprak talepleri nedeniyle J. B. Tito'nun Batı ile ilişkileri oldukça kötü durumdaydı çünkü Yugoslavya komünist rejimi İtalyan yönetimindeki 600.000 Sloven ve Hırvatın yaşadığı bölgelerin Yugoslavya'ya dahil olmasını istiyordu. J. B. Tito'nun Trieste'de izlediği politika onun Batı gazetelerinde "Balkanların Hitleri" olarak adlandırılmasına neden

<sup>2</sup> Demir, a.g.e., s. 90-91.

<sup>3</sup> Duşan Bilandzi, *Hrvatska Moderna Povijest*, Zagreb, 1999, s. 223-225.

olmuştu. Batı ülkeleriyle yaşadığı bu gergin dönemde Yugoslavya; hem Sovyetler Birliği hem de Doğu Avrupa'daki diğer komünist rejimler ile ilişkilerini geliştirdi. Emperyalizmle mücadele söylemi bağlamında da Sovyetler Birliği'nin en sadık müttefiki oldu. Yugoslavya'nın 1945'den 1948 yılına kadar devam eden Sovyet yanlısı tutumu, onu Washington ve Londra ile doğrudan karşı karşıya getirerek bazı gerilimleri ortaya çıkardı.<sup>4</sup> Bu gerilimlerin en açık örneği, Ağustos 1946'da Slovenya'da iki Amerikan nakliye uçağı C-47'ye yönelik yapılan Yugoslav saldırısıydı. J. B. Tito'nun başında olduğu komünist rejiminin gücü; iktidarı elinde tutan Yugoslavya Komünist Partisine ve 800.000 askerden oluşan orduya dayanmaktaydı ve bu bağlamda J. B. Tito'nun artan özgüveni onun Yugoslavya'nın komşularına yönelik toprak iddialarını (özellikle Trieste'de) dile getirmesine neden olmuştu.<sup>5</sup> 1943'ten 1948'e kadar Yugoslav yayılmacılığının hedefleri İtalya, Avusturya, Arnavutluk, Yunanistan ve Bulgaristan idi. Yugoslavya liderliğinin özellikle söz konusu ülkelerde yaşayan Yugoslavyalı etnik grupları Yugoslavya'ya dahil ederek genişleme çabasının önemli nedenlerinden birisi; Yugoslavya'daki ulusal soruna çözüm bulma konusundaki istediğiydi çünkü komşu ülkelerde yaşayan Yugoslavyalı etnik grupların Yugoslavya'ya katılması ülkedeki ulusal sorunu da "ortadan kaldırmış olacaktı."

J. B. Tito'nun genişleme yönünde izlediği politikalar Batı ile olan ilişkilerini bozduğu gibi Sovyetler Birliği lideri Stalin'in de tepkisini çekmeye başlamış ve çatışmalı bir ilişkinin başlangıcını oluşturmuştu. Sırp tarihçi Latinka Perović, "hukuki ve sembolik düzeyde, J. B. Tito'nun Yugoslavya ve Yugoslavya'nın da J. B. Tito olduğunu" belirtmektedir. Bu durumda zaten Stalin Sovyetler Birliği'ydi ve Sovyetler Birliği de Stalin demektir. J. B. Tito ve Stalin arasındaki çatışma aslında iki lider arasındaki kişisel bir çatışmadan çok iki sosyalist devletin çıkarlarının kesişmesinden kaynaklanıyordu. Zaten J. B. Tito ve Stalin arasındaki ilişki de başlangıçta oldukça iyiydi. J. B. Tito, Stalin'i ilk kez 1935'te Moskova'da Komintern'in yedinci kongresi sırasında görmüştü. J. B.

<sup>4</sup> Hrvoje Matković, *Povijest Jugoslavije 1918.-1991. – 2003.*, Zagreb, 2003, s. 288-289.

<sup>5</sup> Petar Dragišić, "Walking a Tightrope: Tito's Regional Ambitions and the Cominform Resolution", *The Tito-Stalin Split 70 Years After*, Ed. Tvrtko Jakovina ve Martin Previšić, *University of Zagreb Faculty of Humanities and Social Sciences Press -Ljubljana University Press*, Zagreb – Ljubljana, 2020, s. 35.

Tito burada bulunan delegeler arasındaydı ve Stalin kürsüde oturuyordu. O zamanlar Stalin, uluslararası Marksist-Leninist hareket içinde kült bir kişilik konumundaydı ve J. B. Tito da bu klte inananlardan birisiydi. J. B. Tito, 1938 yılında Yugoslavya Krallığı'na Sovyet komünist ajanı olarak döndü. İkinci Dünya Savaşı sırasındaki başarıları ise onu önemli bir figür haline getirdi. Hatta savaştan sonra Doğu Avrupa'da Stalin'in ardından ikinci önemli lider olarak görülüyordu. Özelikle 1946-47 döneminde komünist parti liderleri ve Doğu Avrupa'daki kamuoyu nezdindeki popülaritesi oldukça yüksekti. Aslında J. B. Tito da lkedeki iktidar yapısını Bolşevik sisteme göre oluşturmuş ve kendisini bu yapının tepesinde bulunan kült bir kişilik haline getirtmişti.<sup>6</sup> Ancak J. B. Tito'nun bölgesel bir lider olma çabası Stalin'de büyük bir rahatsızlık yaratmıştı. Çünkü Stalin, savaş sonrası stratejisini bozacak bölgesel çatışmaların ortaya çıkmasını istemiyordu. Daha doğrusu J. B. Tito'nun kendi hırsları nedeniyle özellikle ABD ve genel olarak Batı ile çatışmaya girmesinden korkuyordu. Üstelik bu dönemde Sovyetler Birliği'nin elinde atom bombası da yoktu. Dolayısıyla Stalin, olası bir çatışma durumunda kendisini Batıya karşı güçlü görmüyordu. Ayrıca J. B. Tito'nun itaatsizliği Doğu Avrupa'daki diğer komünist liderlere örnek olabilirdi. Zaten Stalin'in birincil ilgi alanı Orta Avrupa ve daha çok Almanya idi. Diğer taraftan J. B. Tito da Stalin ve Churchill arasında Yugoslavya'daki ilgi alanlarının belirlenmesi ile ilgili görüşmelerin yapıldığını (Yüzdeler Antlaşması) ğrendiğinde Yugoslavya'nın "bir pazarlık kozu" olamayacağını belirtmişti. Bu sözleri onun Sovyet diktasını kabul etmeyeceğinin ilk belirtileriydi. Aslında Sovyetler Birliği ile daha savaş sırasında bazı anlaşmazlık konuları zaten ortaya çıkmıştı ve bu anlaşmazlık konularından birisi de 1944'n sonlarında açık bir hale gelmişti. Çünkü bu dönemde Sovyet subayları kitlesel olarak Yugoslavyalı kadınlara tecavüz ediyordu ve bu durum J. B. Tito'yu oldukça rahatsız etmişti. Moskova, ayrıca Yugoslavya'nın 5 yıllık kalkınma planını beğenmemişti. Bu planın ağır sanayi yerine daha çok tarımın geliştirilmesine, mineral kaynakların kullanılmasına ve enerji plantasyonlarının oluşturulmasına öncelik vermesinden yanaydı.

---

<sup>6</sup> Ivo Goldstein, "The Tito-Stalin Split of 1948 as a Personal Conflict", *The Tito-Stalin Split 70 Years After*, Ed. Tvrtko Jakovina ve Martin Previřić, *University of Zagreb Faculty of Humanities and Social Sciences Press -Ljubljana University Press, Zagreb – Ljubljana*, 2020, ss. 17-32. s. 20.

Sovyetler, Yugoslavya'yı Güneydoğu Avrupa'nın tahıl ambarı olarak görüyordu ancak J. B. Tito aynı fikirde değildi ve Yugoslavya'nın ekonomik ve siyasi bağımsızlığa sahip olması gerektiğini vurgulamaktaydı. Bu nedenle J. B. Tito, diğer birçok Doğu Avrupa liderinin aksine, Stalin'in doğum gününü ve diğer önemli yıldönümlerini kutlama konusunda isteksizlik göstermeye başladı. Zaten askeri bir dergi olan Narodna Armija'nın (Halk Ordusu) 1946'nın ikinci yarısındaki bir sayısında J. B. Tito'nun 23, Stalin'in ise sadece 5 fotoğrafının yayınlanması da Sovyetlerin gözünden kaçmış olamazdı.<sup>7</sup> Ancak yine de J. B. Tito'nun Yugoslavya'nın komşularına yönelik genişleme çabalarından Stalin'in özellikle rahatsızlık duyduğunu vurgulamak gerekir ve bağlamda da şimdi J. B. Tito'nun Stalin ile ilişkilerini gerginleştiren konular ele alınacaktır.

### **Yunanistan Nedeniyle Gerginleşen İlişkiler**

Birleşmiş Milletler'in Yunan iç savaşına karıştığı gerekçesiyle Yugoslavya'yı kınamasına rağmen Yugoslav yönetiminin Yunan komünistlerine yardım etmeye devam etmesi J. B. Tito ve Stalin arasında çatışma yaratan önemli konulardan birisiydi. Yugoslavya'nın Yunanistan'a yönelik politikası, yani onun Yunan iç savaşındaki rolü, aslında Makedonya sorununun da (Yugoslavya'nın Yunanistan/Ege Makedonyası üzerindeki toprak iddiaları nedeniyle yaşanan anlaşmazlık) ayrılmaz bir parçasıydı. Yugoslavya'nın Yunan iç savaşında Yunanistan Demokratik Ordusu ve Yunan Komünist Partisine önemli bir destek sağlamasından dolayı Yunanistan ve Yugoslavya arasında ilan edilmemiş bir savaş durumu yaşanıyordu ve Yugoslavya'nın Atina'daki hükümete karşı tutumu son derece düşmancaydı. Ayrıca Belgrad ve Üsküp ile Yunan komünistleri arasındaki ilişkiler de Yugoslavya'nın Ege Makedonyası üzerindeki iddialarının yükünü taşımaktaydı. Sosyalist Yugoslavya'ya dahil olan Vardar Makedonyasının önemli liderlerinden birisi olan Dimitar Vlahov, Yugoslav gazetesi Politika'da yayımlanan makalesinde, Pirin (Bulgar) ve Ege (Yunan) Makedonyasında yaşayan nüfusun Vardar Makedonyası ve dolayısıyla Yugoslavya ile birleşmeyi arzuladığını iddia etti. Muhtemelen Vlahov, Pirin ve Ege Makedonyasındaki nüfusun kendisini Makedon olarak kabul ettiği noktasından hareket etmekteydi. Bu bağlamda, Mart 1946'da

<sup>7</sup> Goldstein, a.g.m., s. 20-22.



Makedonya Komünist Partisi (Vardar Makedonyası), Ege Makedonyasının hemen hemen tüm kasaba ve köylerinde halk cephesinin şubelerini kurdu. Yugoslav ve Yunan komünistleri arasındaki anlaşmazlıklara rağmen, Yugoslav rejimi Ege Makedonyasında Yunanistan Demokratik Ordusunu desteklemeye devam etti. Yugoslav kaynaklarına göre Yugoslavya, Yunan komünistlerine 35.000 ila 100.000 tüfek, 3.500 ila 7.000 makineli tüfek ve 7.000 tanksavar silah sağladı. Aslında J. B. Tito, yarısı Slav kökenli olan Yunanlardan oluşan Yunan komünist gerillalarını destekleyerek Yunanistan'ın Slav nüfuslu kuzey bölgelerinden toprak kazanabileceğini düşünüyordu. Temelde ise tüm Makedon bölgelerini (Vardar, Pirin ve Ege) Yugoslavya içinde birleştirerek Makedon Sorununu çözmek amacındaydı. Ancak Yugoslavya'nın Yunanistan'da izlediği bu politika Britanya ve Sovyetler Birliği'ni rahatsız etti. İngiliz çıkarları açısından Yunanistan önemli bir ülkeydi ve İngiliz hükümeti Yugoslavya'nın Ege Makedonyasını ilhak etmesine izin verme niyetinde değildi.<sup>8</sup> Moskova'da bu konuda artan huzursuzluğun temel nedeni ise Stalin'in Yugoslavya'nın Yunan iç savaşına yaptığı müdahale nedeniyle Batı ile ilişkilerinin bozulmasını istememesiydi.

### **Bulgaristan Nedeniyle Gerginleşen İlişkiler**

1944-45 kışında Yugoslavya, bir Balkan Federasyonunun kurulması yönünde Bulgaristan ile görüşmeler yapmaya başlamıştı. Bu görüşmelerde Bulgarlar Yugoslavya ve Bulgaristan arasında ikili bir federasyonun kurulmasını önermiş ancak Yugoslav yönetimi Bulgaristan'ın "yedinci cumhuriyet" olarak Yugoslavya'ya katılmasını istemişti. Bu süreçte Sovyetler Birliği de bir Yugoslav-Bulgar federasyonunun kurulması önerisini ortaya attı ancak bu öneri Yugoslavlar tarafından reddedildi. Çünkü J. B. Tito, Stalin'in bu önerisiyle Yugoslavya'ya bir Truva atı sokmaya çalıştığını ve Bulgaristan aracılığıyla Yugoslavya'yı zayıflatmak ve kendisine bağımlı hale getirmek istediğini düşünüyordu. Ortaya atılmış olan bu Yugoslav-Bulgar federasyonu projesi, Trieste'den Karadeniz'e uzanan güçlü bir komünist devletin Avrupa'da bir dengesizlik yaratacağını düşünen Batılı devletlerin (Britanya ve ABD) muhalefetiyle de karşılaştı. Böyle bir

<sup>8</sup> Sabrina P. Ramet, *Tri Jugoslavije Izgradnja Drđave i Izazov Legitimacije 1918-2005*, Çev. Vesna Racković ve Mirjana Valent, Zagreb, 2009, s. 229-230.

devlet, Balkanlar'daki dengeyi bozabilir ve özellikle Yunanistan'daki Batı (İngiliz ve Amerikan) çıkarlarını tehlikeye atabilirdi. Önde gelen İngiliz diplomatlardan olan Anthony Eden ve Orme Sargent, Yugoslav-Bulgar federasyonunun kurulmasının Balkanlar'da Sovyetlerin stratejik konumunu da önemli ölçüde güçlendireceğini düşünüyorlardı. Aslında Yugoslav-Bulgar federasyonu projesi gibi iddialı bir projeyi büyük olasılıkla başlatan Stalin idi. Ancak Stalin eski Batılı ortaklarıyla çatışmadan kaçınmak için bu projeyi rafa kaldırdı. Zaten Yugoslavya rejimi Bulgaristan'ı yedinci federe birim olarak mevcut Yugoslav federal sistemine dahil etmekte ısrar ettiği ve Bulgaristan da buna karşı çıktığı için bu proje gerçekleştirilemedi.<sup>9</sup> Yugoslav-Bulgar federasyonu planının gerçekleşmemesi, Yugoslav rejimini kendi etkisini Yugoslav-Bulgar sınırının ötesine genişletme arayışından vazgeçirmedi. Bu bağlamda, Yugoslavya lideri J. B. Tito ve Makedon komünistler Lazar Kolişevski ile Dimitar Vlahov Makedonya'nın Bulgaristan kısmının (Pirin Makedonyası) Yugoslavya'ya ilhakını şiddetle talep ettiler. Bulgar liderliği, bu yöndeki Yugoslav talebini karşılama konusunda isteksiz olsa da bazı tavizler verdi. Örneğin Yugoslav-Bulgar görüşmelerinde Sırbistan'da Bulgarların çoğunlukta oldukları iki şehri Bulgaristan'ın alması ve buna karşılık Pirin Makedonyasının Yugoslavya'ya verilmesi öngörülmüştü. Bulgaristan ayrıca Makedon öğretmenlerin, Bulgar hükümetinin kontrolünde, Pirin Makedonyasındaki okullarda ders vermesini de kabul etti. Aynı dönemde Makedonca basılan *Pirinsko Delo* adlı yayın organı Bulgaristan'ın batısında çıkmaya başladı.<sup>10</sup>

### **Arnavutluk Nedeniyle Gerginleşen İlişkiler**

İkinci Dünya Savaşı sırasında Yugoslavya Komünist Partisi, Arnavutluk Komünist Partisinin kurulmasına yardım etti ve savaş sonrasında Yugoslavya, Arnavutluk'ta sosyalizmin inşasını yakından izleyerek Tiran üzerindeki etkisini istikrarlı bir şekilde artırdı. 1946'da Arnavutluk lideri Enver Hoxa, J. B. Tito ile görüşmek ve ikili dostluk, iş birliği ve karşılıklı yardım antlaşmasını imzalamak için Yugoslavya'yı ziyaret etti. Yugoslavya, ayrıca Arnavutluk'a yiyecek, silah ve endüstriyel ve teknik ekipman sağlayarak güçlü bir destek verdi. Yugoslavya'nın verdiği desteğin en önemli nedeni Arnavutluk'u

<sup>9</sup> Dragišić, a.g.m., s. 34.

<sup>10</sup> Ramet, a.g.e., s. 231.

Yugoslav nşfuz alanına dahil etmekte. Stalin ile yaptığı gşrüşmede Sloven Edvard Kardelj, Belgrad ile Tiran arasındaki bağların daha fazla güçlendirilmesi durumunda Yugoslavya'nın Kosova'daki Arnavutların beklentilerini yerine getirmeye hazır olduğunun altını çizdi. Ancak Arnavutluk üzerindeki Yugoslav etkisi 1946 sonbaharında Sovyetler Birliği tarafından sınırlandırılmaya başladı. Moskova, Arnavutluk'a askeri ve ekonomik destek vererek ve Sovyet uzmanlarının sayısını artırarak Tiran'daki varlığını güçlendirdi. Temmuz 1947'de Enver Hoxa'nın Sovyetler Birliği'ne yaptığı ziyaret, Moskova ve Belgrad arasındaki rekabeti yoğunlaştırdı ve J. B. Tito ile Stalin arasındaki güvensizliği derinleştirdi. Hoxa ile Stalin arasında yapılan gşrüşmeden sonra Sovyetler Birliği, Prokletije bölgesinin güneyindeki Yugoslav varlığını kasıtlı olarak bastırarak Tiran'daki etkisini artırdı. Sovyetler, Yugoslavya'nın Arnavut işlerine müdahalesini sınırlandırma ve ezici bir hakimiyet kurma konusunda kararlıydılar. Yugoslavya'nın Arnavutluk politikasının önemli bir nedeni de uzun süredir devam eden etnik ve bölgesel sorunları (Sırplar ve Kosovalı Arnavutlar arasındaki gerilimler) kendi lehine çözmeyi ummasıydı. Arnavutluk ile olası bir birleşme, Yugoslavya'nın (daha doğrusu Sırbistan'ın) Kosova'daki büyük etnik Arnavut azınlıkla ilgili endişelerini giderebilirdi. Yugoslavya'daki diğer etnik grupların aksine Kosovalı Arnavutlar, İkinci Dünya Savaşı sırasında J. B. Tito'nun başında bulunduğu halk cephesi ile iş birliği yapmayı büyük ölçüde reddetmişlerdi. Yugoslavya Komünist Partisi savaş sırasında Arnavutluk'taki komünist hareketle yakın ilişkilerini sürdürmesine rağmen, J. B. Tito Arnavutluk Komünist Partisinin bazı üyelerinin Arnavutluk ile Kosova'nın birleşmesi taleplerinden rahatsız oldu. Hatta 1943'ün ortalarında Arnavutluk'un savaş sonrasında Kosova ile birleşme umutlarını tartışmak için Arnavut komünistler Yugoslavya Komünist Partisine başvurduklarında, J. B. Tito bu konuyu tartışmayı reddetti. Onun hedefi Arnavutluk'u bir federasyon yapısı altında Yugoslavya'ya dahil ederek Kosova sorununu bu şekilde çözmekti. Yani Kosova'nın Arnavutluk ile birleşmesi yerine Arnavutluk'un Kosova'nın bir parçası olduğu Yugoslavya ile birleşmesini istiyordu. Bu dönemde Arnavut liderler de Sovyetler Birliğini giderek artan Yugoslav etkisine karşı bir denge olarak görmekteydiler. Özellikle Sanayi Bakanı Naco Spiru Yugoslavya karşıtıydı ve Sovyetlerle yakın ilişkileri vardı. Arnavutluk'taki Sovyet

etkisi zaten artmıştı. Stalin de Yugoslavya'nın Arnavutluk üzerindeki etkisinden rahatsızlık duyuyordu.<sup>11</sup>

### **Avusturya ve İtalya Nedeniyle Gerginleşen İlişkiler**

Yugoslavya'nın bölgesel yayılma planları iki Batılı kapitalist komşusunu da (Avusturya ve İtalya) kapsadı. Daha savaş devam ederken Eylül 1944'te Hırvatistan'ın Vis adasında yaptığı bir konuşmada J. B. Tito, Yugoslavya'nın Avusturya ve İtalya aleyhine topraklarını genişletme niyetini açıklamıştı. İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden birkaç hafta önce, Yugoslavya komünistleri Avusturya'da etnik Slovenlerin yaşadığı güney bölgeleri üzerinde resmen hak iddia ettiler. Komünist rejim, Mayıs 1945'in başlarında Avusturya'daki karışık durumdan yararlanmayı ve bir oldu bitti ile bu bölgeleri ele geçirmeyi istiyordu. Ancak Britanya ve Amerikan hükümetlerinin kararlı muhalefetiyle karşı karşıya kalan J. B. Tito'nun, ordu birliklerini Avusturya'dan çekmekten başka bir seçeneği kalmadı. 1947 ve 1948'de Yugoslavya rejimi, uluslararası konferanslarda Avusturya'nın Koruška bölgesindeki toprak iddiaları konusunda yoğun bir lobi yaptı. Yugoslavya'nın talepleri, Avusturya ile barış antlaşması müzakerelerinde yer alan üç Batılı devlet (Britanya, ABD ve Fransa) tarafından kesin bir şekilde reddedildi. 1949'da Koruška'nın Avusturya'ya bırakılmasına karar verildi. 1951'de Avusturya ile savaş durumu sona erdirildiğinde Avusturya'da yaşayan Sloven ve Hırvatlara azınlık statüsü verildi. Yugoslavya'nın toprak elde etme çabaları İtalya'da da başarısız oldu. Trieste bölgesi önce birisi Batının denetiminde olan "A bölgesi" diğeri de Yugoslavya'nın kontrolünde olan "B bölgesi" olmak üzere iki bölüme ayrıldı. 1946 Temmuzunda A bölgesinin biraz daha büyütülmesinden sonra oluşan "Özgür Trieste Bölgesi" kuruldu. 1947 Şubatında ise Yugoslavya Trieste'deki "B bölgesini" ele geçirdi. 7.000 km<sup>2</sup>'lik toprakla birlikte 470.000 kişi Yugoslav yönetimine geçti. 1948 Martında ABD, Britanya ve Fransa "Özgür Trieste Bölgesi"nin İtalya'ya bırakıldığını ilan ettiler. Yugoslav hükümeti buna karşı çıkınca Yugoslavya ve Batı ülkeleri arasında yeni bir gerilim yaşandı. 5 Ekim 1954'te Londra'da imzalanan bir antlaşmayla Özgür Trieste Bölgesi'ndeki askeri yönetim lağvedildi ve A bölgesinin 11,5 km<sup>2</sup>'lik bir bölümü ile B bölgesinin tamamı

<sup>11</sup> Dragišić, a.g.e, s. 35-37.

Yugoslavya'ya bırakıldı. A bölgesi ile Trst kenti İtalya'ya devredildi. Washington ve Londra'nın amacı, her iki tarafı da yani sadık NATO üyesi (İtalya) ile Batı'nın Balkanlar'daki potansiyel mtfeiki olan Yugoslavya'yı tatmin etmektir. Bu gelişmeler sırasında Stalin Batı ile ilişkilerini bozmak istemediği ve İtalya Sovyet etki alanında yer almadığı için bu konuda Yugoslavya'ya bir destek vermedi.<sup>12</sup> Yugoslavya'nın hem Batı lkeleri hem de Sovyetler Birliği ile ilişkilerini gerginleştiren bu olaylar sürecinde Stalin zellikle J. B. Tito'nun yayılma girişimlerinden rahatsızlık duydu.

### **Kominformdan ıkarılma Süreci ve Yaşanan Gelişmeler**

Yugoslavya'nın 28 Haziran 1948'de Kominform'dan resmen çıkarılması öncesinde birkaç önemli olay yaşandı ve şimdi bunlar kronolojik bir sırayla anlatılacaktır. 17 Ocak 1948'de Batılı gazetecilere demeç veren Bulgar komünist Georgi Dimitrov, Doğu Avrupa'daki "halk demokrasilerinin" federal bir biçimde rglenecek olan tek bir devletin çatısı altında birleşmeleri gerektiği yönünde bir açıklama yaptı. Dimitrov'un açıklamasında Romanya, Bulgaristan, Yugoslavya, Arnavutluk, Çekoslovakya, Polonya, Macaristan ve Yunanistan'ı böyle bir federal devletin parçası olarak görmek istediğini söylemesi ve hatta Yunanistan'dan "halk demokrasisi" olarak bahsetmesi uluslararası alanda büyük ilgi uyandırdı. Onun bu açıklamalarına yönelik ilk olumsuz tepki ise Moskova'dan değil, Belgrad'dan geldi. Çünkü J. B. Tito, Dimitrov'un pozisyonunun, özellikle Yunanistan ile ilgili olarak yaptığı açıklamada, Yugoslavya'nın pozisyonuyla eř tutulamayacağını düşünüyordu. Karadağlı Milovan Đilas, 19 Ocak 1948'de Dimitrov'un yaptığı açıklamayla ilgili olarak Yugoslavya'nın tutumunu netleştirmek için Sovyet yönetici Zhdanov ile görüştü. Zhdanov bu grşmede Moskova'nın Bulgaristan üzerinde nüfuz sahibi olup olmayacağını net olarak belirtmedi ancak Dimitrov'un açıklaması hakkında da bir yorum yapmaktan kaçındı. 28 Ocak'ta Pravda, Dimitrov'un sözlerinden bir kez daha bahsetti ancak bu sefer Dimitrov'un sözleri ağır bir şekilde eleştirilmişti. 2 şubat'ta Dimitrov, açıklamasını alenen geri aldı ve Stalin'e Sovyet pozisyonuyla uyum içinde olduğuna dair güvence veren bir mektup yazdı. Sovyetler Birliği'nin Dimitrov'un açıklamasıyla ilgili olarak politikasını değiştirmesinin Dimitrov'un yapmış olduğu bu

<sup>12</sup> Demir, a.g.e., s. 102-104.

açıklamayla nispeten az ilgisi vardı. Çünkü Sovyet politikasındaki değişim, Sovyet liderlerinin J. B. Tito'nun Arnavutluk'a iki Yugoslav askeri tümenini gönderme niyetini öğrendiklerinde gerçekleşmişti. Dolayısıyla Sovyetlerin Dimitrov'u azarlamasına yol açan neden Dimitrov'un açıklaması değil, Yugoslavya'nın Balkanlar'daki politikasının genel hedefi çerçevesinde özellikle Arnavutluk'a asker gönderme planıydı.<sup>13</sup>

10 Şubat 1948'de Bulgar ve Yugoslav yetkililer Moskova'da Stalin, Molotov, Zhdanov ve diğer üst düzey Sovyet yetkilileriyle (Georgii Malenkov, Mihail Suslov ve Dışişleri Bakan Yardımcısı Valerian Zorin) bir araya geldi. Sovyet yöneticiler, Bulgaristan ve Yugoslavya'nın politikalarına yönelik olarak ciddi eleştirilerini dile getirdiler. Molotov'un gündeme getirdiği ilk konu; 1 Ağustos 1947'de Bled'de Moskova ile istişare yapılmadan imzalanan Yugoslavya-Bulgaristan Dostluk ve Karşılıklı Yardım Anlaşması oldu. Molotov, bu konudaki istişare eksikliğinin Moskova ile Yugoslav ve Bulgar hükümetleri arasındaki "ciddi farklılıkları" yansıttığını ileri sürdü. Ancak toplantıdaki ana suçlama, Arnavutluk'a iki askeri tümenini gönderme planından dolayı Yugoslavya'ya yöneltildi. Stalin'in isteği üzerine Molotov, Büyükelçi Lavrent'ev'in 28 Ocak 1948 tarihli telgrafından, bir Anglo-Amerikan müdahalesi durumunda Sovyetler Birliği ve Yugoslavya'nın "karışıklığı birlikte çözmesi" gerektiğine atıfta bulunan pasajını okudu. Sloven Edvard Kardelj, Yunanistan hükümetinin güney Arnavutluk'a yönelik askeri tehdidini gerekçe göstererek Yugoslavya'nın tutumunu haklı çıkarmaya çalıştığında ise Molotov, Moskova'nın bu konu hakkında bir bilgisinin olmadığını söyledi. Stalin, Yugoslavya'nın bölgesel emellerinin Arnavutluk'a asker gönderme kararını almasını teşvik eden şey olduğuna açıkça inanmaktaydı. Stalin, ayrıca "zafere ulaşma şansları varsa Yunan komünistlerine yardım edilmesi aksi takdirde Yunan partizan hareketinin dağıtılmasının düşünülmesinin gerekliliği" konusunda ısrar etti. Kardelj, Yunan partizanlarının kazanabileceğini öne sürdüğünde ise bu sefer Stalin, Sovyet liderliğinin "son zamanlarda bu konuda ciddi şüpheleri olduğunu" ve "Yunanistan'da işlerin Çin'deki kadar iyi geliştiğine inanmadığını"

<sup>13</sup> Jeronim Perović, "The Tito-Stalin Split: A Reassessment in Light of New Evidence", *Journal of Cold War Studies*, Vol. 9 No. 2, (Spring 2007), s. 50-51.

söyledi. Hem Karadağlı Đilas hem de Sloven Kardelj anılarında, 10 şubat toplantısında Stalin'in açıkça Yunan isyanına son verilmesini talep ettiğini belirtiyorlar. Stalin, Yugoslav ve Bulgar liderlere Yunan komünistlerine yapılan tüm yardımı askıya almaları gerektiğine dair bir sinyal vermişti. Bu, özellikle Yunan iç savaşında kilit bir rol oynayan Yugoslavya ile ilgiliydi. Yunan partizanlarının hayatta kalması, büyük ölçüde Yugoslav desteğinin miktarına bağlıydı. Stalin ve Molotov, Yunanistan'daki Yugoslav ve Bulgar eylemlerinin tehlikeli uluslararası komplikasyonlara yol açabileceğini düşünüyorlardı. Stalin'in bu tutumunun Britanya ile 9 Ekim 1944'te yaptığı Yüzdeler Anlaşmasıyla bir bağlantısı vardı. Çünkü bu anlaşmaya göre Yunanistan %90 oranında Britanya'nın nüfuz alanına bırakılmıştı. Dolayısıyla Stalin Yugoslavya ve Bulgaristan'ın Yunanistan'da sorun çıkarmalarını istemiyordu. Stalin beyhude bir amaç için uluslararası gerilimleri tırmandırmayı arzu etmiyordu. Ayrıca Batı'nın da Yunan iç savaşını Sovyet yayılcı planlarının bir göstergesi olarak algıladığının farkındaydı. Toplantının sonlarına doğru Stalin, Bulgar komünist Dimitrov'un 17 Ocak tarihli açıklamasını kınadı fakat beklenmedik bir şekilde Doğu Avrupa'da üç küçük federasyonun kurulmasını önerdi. Spesifik olarak Romanya-Macaristan, Polonya-Çekoslovakya ve Yugoslavya-Bulgaristan-Arnavutluk federasyonlarının kurulmasını desteklediğini belirtti. Bu yönde de ilk adım olarak Yugoslavya ve Bulgaristan'ın derhal birleşmesini emretti. Arnavutluk'un ise daha sonraki bir tarihte bu federasyona katılabileceğini açıkladı.<sup>14</sup> Aslında, Stalin'in odak noktasını Bulgaristan'a kaydırmasındaki neden, Yugoslavya'nın Arnavutluk'u kendi bünyesine katma planlarını engellemektir. Ancak J. B. Tito da artık Bulgaristan ile birleşme konusunda eskisi kadar hevesli değildi.

10 şubat toplantısının ertesi gününde Sloven Kardelj ve Bulgar Dimitrov, Moskova tarafından hazırlanan ve Bulgaristan ve Yugoslavya'nın ilgili uluslararası tüm meselelerde Sovyetler Birliği ile istişare etme taahhüdünde buldukları bir Bulgar-Yugoslav antlaşmasını imzaladılar. Moskova'daki toplantı, dış politikaya ilişkin konularda komünist blokun içinde uyulması gereken prosedürlere ilişkin bir ultiमतom niteliğini taşımaktaydı. Moskova'daki görüşmeden

---

<sup>14</sup> Perović, a.g.m., s. 50-53.

kısa bir süre sonra, 19 Şubat'ta Yugoslavya Komünist Partisi politbürosu, Moskova görüşmesini değerlendirmek üzere gizlice toplandı. Katılımcılar oybirliğiyle Yugoslavya'nın Bulgaristan ile bir federasyon oluşturmaması gerektiğine karar verdiler. Bu, J. B. Tito'nun Moskova'dan gelen doğrudan ve açık bir emre itaat etmeyi ilk kez reddetmesi anlamına geliyordu. İki gün sonra, Yugoslavya liderleri bir başka Sovyet talebini daha dikkate almadıklarını gösterdiler. Tito, Kardelj ve Đilas; Nikos Zakhariádes de dahil olmak üzere üst düzey Yunan komünist yetkililerle bir araya geldiler ve onlara Stalin'in Yunan iç savaşını sona erdirmeye niyetinde olduğunu söylediler. Ancak J. B. Tito yine de Yunan "kurtuluş savaşını" askeri yardımlarla desteklemeye devam edeceğine dair bir söz verdi. Sovyet-Yugoslav ilişkileri bu noktadan sonra açık bir biçimde gerginleşmeye başlarken, J. B. Tito'nun Arnavutlardan iki Yugoslav askeri tümeninin Arnavutluk'a gönderilmesi konusunda Moskova'ya bilgi vermelerini istediğinde gerilim daha da arttı. J. B. Tito'nun talebi sonucunda Arnavutlar, Moskova'yı Arnavutluk'ta Yugoslav kuvvetlerine ihtiyaç olduğu konusunda ikna etmeye çalıştılar. Daha sonra da Arnavut makamları "Arnavut ordusunun Yugoslavya ile birleşmesi" ile ilgili gizli bir belgeyi kabul etti. Belgede, birleşmeyi kolaylaştırmak için Arnavut ordusunun yeniden düzenlenecek olan çeşitli bileşenleri özellikle vurgulanmıştı. Bu hamlenin gerekçesi, Yunanistan'ın güney Arnavutluk'u işgal etme ihtimali nedeniyle sınırların güçlendirilmesi amacıyla Yugoslav birliklerinin konuşlandırılmasının "acilen gerekli olduğu" şeklindeki iddialara dayandırıldı. 1 Mart'ta Yugoslavya Komünist Partisinin politbürosunun toplantısında üst düzey Yugoslav yetkililer ilk kez Sovyet liderlerinin Yugoslavya'nın çıkarlarını dikkate almadığını açıkça dile getirdiler. Moskova yönetimi ayrıca Sovyet-Yugoslav ekonomik ve askeri-endüstriyel iş birliğini kasten baltalamakla suçlandı ve bu alanlarda Yugoslavya'nın daha bağımsız bir yol izlemesi çağrısında bulunan bir karar kabul edildi. Bu toplantıda J. B. Tito da Sovyetlerle yaşanan çatışmanın bazı unsurları hakkında açık bir şekilde konuşmuş ve hatta Milovan Đilas'a göre beklenmedik ve patetik bir şekilde istifasını sunmuştu ki bunu ilk ve son kez yapacaktı. Đilas'a göre J. B. Tito bu istifa olayında ciddi değildi, bunu sadece toplantıdaki mevcut insanların tutumunu ve istifayı kabul edecek birini bulup bulmayacaklarını test etmek için yapmıştı. Moskova yönetimi baskısını



artırırken bu çatışmayı parti içinde tutmayı istiyordu ancak J. B. Tito bunu Yugoslavya ve SSCB arasındaki ilişkiler çerçevesinde ele almaya ve yaymaya çalışıyordu. Yugoslavya liderliği yavaş yavaş Sovyetlerden ayrılmının gerekçelerini oluşturmaya başlamıştı.<sup>15</sup>

Stalin ve diğer Sovyet liderler Yugoslavya'da gelişen durumdan yakından haberdar edildiler. Sovyetlerin bu konudaki en nemeli bilgi kaynağı ise Yugoslav politburosunun yesi ve Yugoslav hükümetinin bakanı olan Sırp komünist Sreten Zujovi'di. Belgrad'daki Sovyet Büyükelçiliği'nden gönderilen raporlar da Sovyet-Yugoslav gerginliğinin artmasına katkıda bulundu. Özellikle Sadchikov'un yerine Lavrent'ev'in Sovyet büyükelçisi olarak atanmasıyla birlikte bu raporlar giderek daha olumsuz bir ton kazanmış ve Lavrent'ev, Yugoslavya'nın eylemleri hakkında sert bir şekilde konuşarak Yugoslav liderlerinin eksikliklerinin altını çizmişti. Raporlarda sık sık Yugoslavya yetkililerin "dar görüşlülüğü" ve Sovyetler Birliği'nin rolünü küçümseme konusundaki ısrarları kınanmaktaydı.<sup>16</sup> Bu gelişmeler yaşanırken 18 Mart 1948'de Belgrad'daki Sovyet Büyükelçiliği'nde görev yapan General Barskov, şahsen J. B. Tito'ya Sovyet hükümetinin askeri danışmanlarını Yugoslavya'dan geri çektiğini bildirdi. Ertesi gün, Sovyet maslahatgzari Armjaninov sivil danışmanların da Moskova'ya geri çağrılacağını duyurdu. Aslında Sovyet dış politika komisyonu, 18 Mart 1948 tarihli Yugoslavya ile ilgili bir muhtırada (Stalin ve Molotov tarafından Yugoslav liderlere 27 Mart 1948'de gönderilen mektubun arka planını oluşturan muhtıra) Yugoslavya Komünist Partisinin "hatalarını not etmişti." Diğer taraftan bu komisyonun diğer Doğu Avrupa komünist partileri konusunda da aynı derecede eleştirel bir tutum takındığını belirtmek gerekir. Örneğin komisyon, "Polonya Komünist Partisi Liderlerinin Anti-Marksist İdeolojik Görüşleri zerine" ve "Çekoslovakya Komünist Partisinin Bazı Hataları zerine" başlıklı iki muhtarının yanı sıra "Macaristan Komünist Partisinin Hatalarını" vurgulayan başka bir muhtırayı da yine bu dönemde ortaya koymuştu. Aslında Sovyetler Birliği, tüm Doğu Avrupa devletleri üzerinde çok sıkı bir kontrol kurmak istiyordu. Dolayısıyla bu kontrol kurma çabası sadece Yugoslavya Komünist Partisi ile sınırlı değildi. J. B. Tito'nun

<sup>15</sup> Goldstein, a.g.m., s. 23-26.

<sup>16</sup> Ramet, a.g.e., s. 233-234.

Sovyet uzmanlarının geri çekilmesinin zarar verici ve temelsiz olduğu konusunda Molotov'u çok dostane bir şekilde uymasına rağmen Yugoslavya ve SSCB arasında yeni gerilimler ortaya çıkmaya devam etti. 27 Mart 1948'de Sovyet Parti Merkez Komitesi, yani Stalin, Yugoslav Parti Merkez Komitesine "Yugoslavya'da demokrasi eksikliği" olduğunu, Yugoslav yetkililerin "Sovyet sistemini sahip olduğu yüksek konumdan alışıya etmeye" çalıştıklarını ve SSCB'yi "büyük devlet şovenizmi" ile suçladıklarını belirten bir mektup gönderdi. Mektupta ayrıca İngiliz casusların Yugoslavya Dışişleri Bakanlığı'nda görev yaptığı iddia edilmiş ve J. B. Tito, "günahların en büyüğüyle" yani Troçkizm ile suçlanmıştı. Hiç şüphe yoktu ki Stalin, J. B. Tito'yu "yok etmeye" karar vermiş görünüyordu. Bu gelişme üzerine Yugoslav Parti Merkez Komitesinin genel kurulu 12 ve 13 Nisan'da Belgrad'daki Eski Mahkeme'nin kütüphanesinde toplandı. Burada daha önce hiç toplantı yapılmamasından dolayı Sovyetlerin bu toplantıyı dinleme ihtimali çok azdı. Toplantıdaki yanıt biçiminde hazırlanmış olan 33 sayfalık mektupta, Sovyet mektubunda ifade edilen görüşler ve bunların ifade edilmiş biçiminden duyulan memnuniyetsizlik dile getirildi. Ayrıca mektupta, sosyalist ülkeler arasındaki ilişkilerin nasıl olması gerektiğine dair anlayış konusunda bir fark olduğu belirtildi ve karşılıklı anlayışın teşvik edilmesi ve yerel koşulların ve geleneklerin gözetilmesi ve bunlara saygı gösterilmesi istendi.<sup>17</sup> Aslında J. B Tito ve diğer parti ileri gelenleri, sosyalist devletler ve partiler arasındaki ilişkilerin eşitlik temelinde sürdürülmesi gerektiği görüşünü savunmaya çalışıyorlardı. Yugoslav devlet ve parti hiyerarşisi, Hırvat komünist Andrija Hebrang ve Sırp komünist Sreten Žujović dışında, Sovyetlere yanıt niteliğindeki bu mektubu destekledi. Bu mektubu desteklemeyen Žujović, parti merkez komitesinden ihraç edildi ve daha sonra Hebrang ile birlikte tutuklandı. Dolayısıyla Yugoslavya liderliği genel olarak J. B. Tito'yu desteklemiş ve arkasında birleşmişti. Böylece Stalin, çatışmanın ilk turunu kaybetmiş oldu. 1948'in Mayıs ayının başlarında Yugoslavya'ya gönderilen başka bir mektupta ise bu sefer Stalin ve Molotov, Yugoslav Parti Merkez Komitesinin yanıtını "çatışmanın yoğunlaştırılması" olarak gördüklerini belirttiler. J. B. Tito (Sloven komünist Edvard Kardelj ile birlikte), Yugoslav Komünist Partisindeki düzensizliğin ana nedeni

---

<sup>17</sup> Goldstein, a.g.m., s. 25-26.

olarak tanımlandı. Mektupların gönderildiği bu dönemde bazı simgesel değişiklikler de meydana gelmeye başlamıştı. Örneğin Belgrad'daki 1 Mayıs geçit töreni sırasında, J. B. Tito'nun Stalin'den daha fazla resmi vardı ve J. B. Tito'nun doğum gününü (25 Mayıs) kutlayan tek komünist lider Bulgar komünist Georgi Dimitrov'du.<sup>18</sup>

1948 Haziran'ında Bükreş'te yapılan Kominform toplantısına J. B. Tito ve diğer Yugoslavya yöneticileri katılmadılar (Moskova'daki Yugoslavya Büyükelçisi Vladimir Popovi, onların katılımının "intihar" olacağını düşünüyordu). Bunun yerine Yugoslavya liderliği Bükreş'teki toplantıdaki katılımcılara; anlaşmazlık konusunun "yanlış" bir biçimde sunulduğunu ve Bükreş'teki tartışmaların durumu yalnızca daha da ktleştirmeye yol açacağını belirttikleri bir mektup gönderdiler. Bükreş'te "Yugoslavya Komünist Partisindeki durum" tartışılırken Sovyetler aslında bu Kominform toplantısını bir mahkemeye dönüştürmek istiyorlardı. Açıkçası, eğer J. B. Tito ve diğer Yugoslavya liderliği yeleri burada olsalardı, bu toplantı sanıkların zeleştirilerini ifade ettikleri ve böylece kendi ölümlerine imza attıkları Stalinist Moskova duruşmaları gibi bir şeye dönüşecekti. Bükreş'teki toplantının tüm katılımcıları tarafından imzalanan "Kominform Kararı" metni, Yugoslavya liderliğine yönelik getirilen önceki suçlama ve eleştirilere yeniden vurgu yaptı. Bu bağlamdaki tüm girişimler "Yugoslav Parti Merkez Komitesinin ve her şeyden önce de yoldaş J. B. Tito, Edvard Kardelj, Milovan Đilas ve Aleksandar Rankovi'in uygunsuz politikalarının maskesini düşürmek adına memnuniyetle karşıldı."<sup>19</sup> Kominform toplantısının yapıldığı günde Yugoslavya istihbaratı Yugoslavya Komünist Partisi içerisindeki, Belgrad'daki Sovyet Büyükelçiliği'ne istihbarat verdiğini iddia ettiği Komünist Parti Politibrosu yesi bir kişiye tutaklamıştı.<sup>20</sup>

Gerginliğin yükseldiği ve çatışmanın ortaya çıktığı bu süreçte, J. B. Tito Yugoslavya vatandaşları tarafından desteklendiğini düşünüyordu

<sup>18</sup> Ramet, a.g.e., s. 233-235.

<sup>19</sup> Goldstein, a.g.e., s. 27.

<sup>20</sup> İbrahim Kamil, "Soğuk Savaş Sırasında Balkan Devletleri (1945-1990)", *Soğuk Savaş Sırasında Balkanlar (1990-2015)*, Ed. İbrahim Kamil, Nobel Yayınevi, Ankara 2017, s. 29.

(Diğer Doğu bloku devletlerinin liderleriyle karşılaştırıldığında, J. B. Tito'nun 1948'deki kişisel popülaritesi oldukça fazlaydı). J. B. Tito, ayrıca parti seçkinlerinin desteğine de güvenebilirdi. Başka bir deyişle, Yugoslavya'da Stalin'i "gerçeğin tek koruyucusu" olarak gören pek çok insan olmasına rağmen, Stalin'e karşı çıkacak bir güce sahipti. J. B. Tito'nun savaştaki galibiyeti ve savaş sonrasında bir lider olarak ünü, Yugoslavya Komünist Partisinin savaştaki en önemli başarılarından bazılarını kabaca inkâr eden Moskova'dan gelen imalarla lekelenemezdi. Ancak Moskova bu konuda böyle düşünmüyordu. Örneğin, daha önceden gönderilmiş olan Mayıs 1948 tarihli bir mektupta, 1944 yazında "Yugoslavya Ulusal Kurtuluş Hareketinin ağır bir krizden sağ çıktığı" ve "Sovyet ordusunun Yugoslavya halkının yardımına geldiği, Alman işgalcileri ezdiği, Belgrad'ı kurtardığı ve böylece Yugoslav Komünist Partisinin iktidara gelmesi için gerekli koşulları yarattığı iddia ediliyordu." Moskova ayrıca "J. B. Tito ve Edvard Kardelj'in bunu dikkate almadığını" ve bu nedenle "daha terbiyeli ve alçakgönüllü olmaları gerektiğini" iddia etmişti. Elbette 1944 yazında Yugoslav Ulusal Kurtuluş Hareketi krizde değildi. Aslında Yugoslavya partizanları Dalmaçya'nın ve ülkenin güney bölgelerinin kurtuluşunu başlatmışlar ve Sırbistan'a girmişlerdi ve Sovyetler de kendi başlarına Belgrad'ı kurtarmamışlardı. Zaten, Neretva ve Sutjeska'daki partizan savaşlarından sağ kurtulan 3.000 kişi, Sovyetlerin yalan söylediğini biliyordu. Bükreş'te yapılan toplantılarda Yugoslavyalılar her şeyden önce Marksist-Leninist çizgiden sapmakla itham edildiler. Yugoslavya liderleri ayrıca Sovyet modeline bağlı kalmak yerine sosyalizmin inşasında kendi yollarını oluşturmakla suçlandılar. Kominform, diğer şeylerin yanı sıra, Yugoslavya'yı "Marksist sınıflar ve sınıf mücadelesi teorisinden kopmakla" ve Yugoslavya'da "büyüyen kapitalist unsurlar" nedeniyle de suçladı. Moskova, eleştirisini esas olarak kırsal kesimdeki Yugoslav politikasına yöneltti ve Yugoslavya Komünist Partisi, "kırdan sınıf ayrımını göz ardı etmek ve bireyi dikkate alarak kırsalda yanlış bir politika izlemek" de itham edildi. Partinin Marksist-Leninist sınıflar ve sınıf mücadelesi doktrininin aksine, köylülüğü tek bir varlık olarak kabul etmesi eleştirilmekteydi. Aslında tarım politikası konusunda Yugoslavya, diğer Doğu Avrupa devletlerinin yaptığından daha fazla kolektivizasyon gerçekleştirilmişti. Hırvat tarihçi Ivo Banac, 1948'in başlarında "belki

Bulgaristan istisna tutulursa diğer hiçbir Dođu Avrupa ülkesinin, yapılan tarımsal kolektifleştirme konusunda Yugoslavya'ya yaklaşamayacağını" belirtmektedir. Yugoslavya Komünist Partisi ayrıca ülkedeki muhalefeti diğer Dođu Avrupa devletlerindeki komünist partilerden daha acımasızca ezmişti. Sovyetlerin tüm suçlamalarına yanıt olarak Yugoslavya liderliği Marksist-Leninist çizgiden hiçbir şekilde sapılmadığını vurguladı. 28 Haziran 1948 tarihli Kominform Kararı 30 Haziran'da gazetelerde yayınlandı ve radyodan bildirildi. Yugoslavya vatandaşları için bu büyük bir şoktu. Aynı gün J. B. Tito ve diğer yöneticiler (Hırvat Vladimir Bakarić, Sırp Koça Popović, Karadağlı Svetozar Vukmanović-Tempo vs.) Belgrad'ın bir şantiyesini ziyaret ettiler ve işçiler "Tito-Parti" diye bağırarak J. B. Tito'yu alkışladılar. Aslında Belgrad'da hayat oldukça normal görünüyordu. Uluslararası telefon ve telgraf trafiği kesintiye uğramamış, trenler programa göre çalışmış ve hiçbir özel askeri veya polisiye önlem alınmamıştı. Yürürlükteki "Kominform Kararı"ndan bir ay sonra yapılan Yugoslavya Komünist Partisinin beşinci kongresinin gergin ve belirsiz atmosferinde bile J. B. Tito ve Yugoslavya komünistleri hâlâ Stalin'i selamlamaya devam ettiler. Kominform Kararı'na yönelik olarak Yugoslavya'da kuşkusuz belirli bir destek vardı, ancak bu Stalin ve diğer Sovyet liderlerinin beklediğinden ve umduğundan çok daha azdı.<sup>21</sup> Stalin, J. B. Tito ve Yugoslavya liderliğinin baskıya dayanamayacağını ve istifa edeceğini düşünüyordu. Aslında Stalin böyle bir durumun gerçekleşeceğine inanabilirdi de çünkü Moskova yönetimi Yugoslav ordu, polis ve parti çevrelerinde önemli bir desteğe sahipti. Dolayısıyla Moskova, Yugoslav Komünist Partisi ile Yugoslav toplumu arasında bir bölünme yaşanacağını hesaplamıştı. Bu konuda "zinde güçlerin" galip gelebilmeleri için Moskova'dan yalnızca biraz yardım almaları gerekiyordu. Aslında Belgrad'dan bu şekilde gelen Sovyet istihbaratı, J. B. Tito ve diğer Yugoslavya liderleri karşı saldırıya geçtiklerinde Moskova'ya verileceği düşünülen "ciddi desteğin" gücünü muhtemelen abartmıştı. Stalin, bir propaganda savaşı başlattı ve bu süreçte özellikle uluslararası komünist hareket içindeki otoritesine ve Kominform'a üye devletlerin koşulsuz desteğine güvendi. Yugoslavya ve J. B. Tito karşıtı propaganda, SSCB'de ve tüm uydularında J. B. Tito'yu ve "onun kliğini"

---

<sup>21</sup> Perović, a.g.m., s. 34-36.

sistemik olarak karalamaya başlamıştı. Karikatürler J. B. Tito'yu gamalı haçla veya kafatasıyla ve Hermann Goering'inkine benzeyen bir yüzle tasvir ediyordu. "J. B. Tito ve grubunun burjuva milliyetçiliğinin çamuruna düştüğü" ve "J. B. Tito ve Aleksandar Ranković'in suç çetesi" olduğu iddia edildi. Macaristan'da, J. B. Tito'nun saldırmak için Washington'dan işaret bekleyen "zincirlenmiş bir Amerikan köpeği" olduğu propagandası yapıldı. SSCB'de ise "bir hain, bir provokatör, bir casus" idi. Moskova'da Antony Maljcev, J. B. Tito ve diğer Yugoslavya liderlerinin Gestapo ajanları ve Batılı casus ağlarının ortakları olarak gösterildikleri "Yugoslav Trajedisi" adlı romanını yayınladı ve bu roman Stalin Ödülünü kazandı.<sup>22</sup>

Kominform kararından sonra Yugoslavya liderliğinin en çok korktuğu senaryo; SSCB'nin Yugoslavya'ya askeri müdahalede bulunmasıydı. Bunun dışında J. B. Tito'nun karşı karşıya olduğu ikinci bir tehlike, Yugoslavya'da ona karşı oluşabilecek muhalif bir hareketti. Aslında J. B. Tito, birçok Stalinistin bulunduğu Yugoslavya Komünist Partisi içinde kendisine karşı hatırı sayılır bir muhalefetin ortaya çıkacağını zaten düşünüyordu. Hırvat tarihçi Ivo Banac, Kominform kararından sonra parti üyelerinin yüzde 20'ye varan bir bölümünün J.B. Tito yerine Stalin'in yanında yer aldığını öne sürmektedir. J. B. Tito ve Yugoslavya liderliği, binlercesi hapse atılan, öldürülen veya sürgüne zorlanan "Stalinist-Kominformcuların" tasfiye sürecini başlattılar. Bunlar arasında Hırvat Andrija Hebrang ve Sırp Sreten Zujović de bulunuyordu. Bu tasfiye süreci aynı zamanda Yugoslavya Komünist Partisi içinde iktidar mücadelesinin bir aracı olarak da kullanıldı. Partideki Kominformcu-Stalinistlerin çoğu Goli Otok'da bulunan çalışma kampına bir kısmı da Stara Gradiška'daki hapishaneye gönderildi. Partideki Kominformcuların tasfiye edilmesi federe cumhuriyetlerdeki Stalinistleri de harekete geçirdi. Örneğin Hırvatistan Komünist Partisinin üyesi olan Sırp Sırplar hemen bir "Sırp fraksiyonu" oluşturdu. Hırvatistan'daki Kordun, Lika ve Banija bölgelerinde bulunan Sırp Sırplar da bir ayaklanma başlattılar. Bu ayaklanmaları çıkaran Sırp Sırpların parolası aynı zamanda Sırp Çetniklerin de kullandığı "Vatan ve

<sup>22</sup> Goldstein, a.g.m., s. 29.

Kral İçin” şeklindeki parolaydı.<sup>23</sup> Zaten komünist partisi üyesi olan bu Sırların çođu İkinici Dünya Savaşı sırasında etnik hareketinin içinde yer almış ancak savaşın sonlarında partizanların galip geleceğini anlayarak oportünist nedenlerle taraf değiştirmış olan Sırlardı. Bu gelişmeler yaşanıırken Moskova yönetimi Hırvat gizli polis teşkilatında alışan Ivan Krajaić’ten J. B. Tito’yu öldürmesini istedi. Krajaić, J. B. Tito’yu öldürmek yerine Moskova’dan gelen bu emri J. B. Tito’ya söyledi.<sup>24</sup>

Kremlin yönetimi Yugoslavya komünistlerinin J. B. Tito’ya karşı ayaklanacağını düşünüyordu. Bu bağlamda Sovyetler Birliği’nde bulunan birkaç yüz Yugoslav vatandaşından silahlı birlikler oluşturuldu ve bu birlikler ayaklanma başlatmaları için Yugoslavya’ya gönderildi. 1949 yılının başlarında 200 kadar Kominformcu Romanya’dan Yugoslavya’ya geçti ve sabotaj faaliyetleri için çalışmalara başladı. Bunun dışında Yugoslav Kominformcuları Macaristan, Romanya ve Bulgaristan’da uluslararası tugaylar oluşturdular. Bunların arasında Doğu Almanya’dan gelen 6.000 gönüllü de bulunmaktaydı. Yugoslav Kominformcuları propaganda amacıyla Moskova Radyosu’nda yayın yapmaya başlamışlar ve Çekoslovakya’nın başkenti Prag’da *Nova Borba*

<sup>23</sup> Hakan Demir, “İkinici Dünya Savaşı’nda Yugoslavya (1939-1945): Hırvat Ustařalar, Sırp etnikler ve Komünist Partizanlar”, *Karadeniz Araştırmaları*, XIV/55, (Güz 2017), s. 157. İkinici Dünya Savaşı Sırasında Sırbistan’da Mihver devletleri işgaline karşı gelişen ilk direniş hareketi Sırp etnik hareketiydi. Hareketin lideri Albay Dragoljub (Draža) Mihailović’in amacı Yugoslavya Krallığı’nı yeniden kurmaktı. Mihailović’e göre yeniden kurulacak Yugoslavya’da etnik bakımdan homojen bir Büyük Sırbistan’ın oluşturulması gerekiyordu. etnik hareketinin komuta merkezi Ravna Gora olduğu için bu harekete aynı zamanda Ravna Gora Hareketi (Ravno Gorski Pokret) denilmekteydi. Sırp etniklerin ilk resmi programı 30 Haziran 1941’de Dr. Stevan Moljević tarafından ilan edilmiş ve homojen Büyük Sırbistan’ın kurulması gerektiği bu programda belirtilmiştir. Büyük Sırbistan’ın Karadađ, Banat ve Başka bölgeleriyle birlikte Bosna Hersek’in tamamını ve Hırvatistan topraklarının %70’ini kapsaması gerektiği de ifade edilmişti. Bunun dışında Sırp Karađorđević hanedanı yönetimi altında etnik diktatörlüğünün kurulması ve Sırbistan için Adriyatik Denizi’ne çıkış sağlanması talep edilmişti. etniklere göre Büyük Sırbistan’da Sırp olmayan unsurların “temizlenmesi” gerekiyordu. Bu bağlamda Bosna Hersek’te yaşayan Bořnak ve Hırvatların yerlerinden sürülmesi ve Sancak’ta yaşayan Boşnakların kovulması planlandı. etnikler, Sırp olmayan 2,6 milyon insanı yerinden sürmeyi ve bunların yerine 1,3 milyon Sırbı yerleştirmeyi düşünüyorlardı.

<sup>24</sup> Ramet, a.g.e., s. 233.

adlı bir yayın organı çıkarmışlardı. 1949 Eylülünde Sovyetler Birliği Yugoslavya ile 1945 yılında imzalanan dostluk ve barış antlaşmasının geçersiz olduğunu ilan etti. Bu arada Macaristan'da yeni bir havaalanları yapıldı. Çünkü Yugoslavya'ya saldırılması durumunda bu havaalanının kullanılması planlanmaktaydı. Macaristan Komünist Partisi Genel Sekreteri Mátyás Rákosi Moskova'nın Yugoslavya'yı işgal etmesinden sonra Yugoslavya'nın dağılacağını ve Hırvatistan'ın tıpkı geçmişte olduğu gibi yeniden Macaristan'a dahil edileceğini düşünüyordu.<sup>25</sup>

Stalin'in Yugoslavya'yı Kominform'dan çıkardığı tarih 28 Haziran'dı. Bu tarihin Sırp lar açısından bir önemi var. Çünkü 28 Haziran 1389'da Sırp lar Osmanlı ordusuna karşı Kosova Savaşı'nda savaşmışlardı. Dolayısıyla Stalin'in bugünü seçmesi merkezietçi Sırp lar J. B. Tito'ya karşı harekete geçmeleri için verdiği bir mesaj anlamına da gelmekteydi. Kominformcuların tasfiye süreci Yugoslav komünistlerinin merkezietçi devlet yapısını kullanarak iktidarlarını güçlendirmelerini sağladı. Ülkedeki Ustaşalar, Çetnikler gibi rejim muhaliflerini ortadan kaldıran ya da hapse yollayan Yugoslav komünist rejimi Kominform olayını da merkezietçi Stalinistleri tasfiye edebilmek için kullandı. Bu noktadan sonra Hırvat J. B. Tito ve Sloven Edvard Kardelj ikilisi Yugoslavya'nın gerçek anlamda federalleştirilmesi sürecini başlattılar. Kominform kararından sonra yurtdışında bulunan Ustaşa ve Çetnikler de Yugoslav komünist rejimini alaşağı etmek için harekete geçtiler. Ustaşa lideri Ante Pavelić savaşın ardından Vatikan'ın yardımıyla önce Roma'ya ve sonra Arjantin'e gitmişti. Hırvat Ustaşaların büyük bir kısmı ABD, Kanada, Avustralya ve Arjantin'de bulunuyordu. Çetnikler ise çoğunlukla ABD'ye gitmişlerdi. Hem Ustaşalar hem de Çetnikler Yugoslavya'ya geri dönmeleri hususunda ABD'nin onlara yardım edeceğini düşünüyordular. Zaten daha 1947 yılında Hırvat Ustaşa Petar Prokop bir ABD ajanı ile görüşmüş ve yönettiği Ustaşa örgütü için maddi yardım istemişti. Bu örgütün hedefi J. B. Tito'yu devirmektir. Yugoslav politik muhalif göçmenleri arasında en tanınmış olanlarından birisi de Hırvat Köylü Partisi lideri Vladko Maček'ti. Maček, 1952 yılına kadar demokratik bir Hırvat devletinin kurulabileceğini düşünmekteydi ancak daha sonra komünist rejime karşı anti-komünist Sırp çevrelerle iş

<sup>25</sup> Ramet, a.g.e., s. 233-234.



birliği olanağı aramaya başladı. Kominform Kararı, Yugoslav komünist rejiminin düşürülebilmesi için yurtdışında bulunan rejim muhaliflerine de bir umut olmuştu. Fakat rejim ülkede hızlı bir tasfiye sürecini gerçekleştirerek iktidarını güçlendirdi. 1948-55 yılları arasında federe cumhuriyetlerde bulunan Kominformcu-Stalinistlerin oranı řu şekildedir. 55.663 Kominformcunun; % 51,49'u Sırbistan'da, % 9'u Karadağ' da, % 12,49'u Hırvatistan'da, % 8,16 sı Bosna-Hersek'te, % 4,78'i Makedonya'da, % 9,68'i Voyvodina'da, % 2,72'i Kosova'da ve % 1,68'i Slovenya'da bulunuyordu. Aslında daha önce de belirtildiği gibi Kominformcuların çoğu İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru savaşı partizanların kazanacağını anlayan ve oportünist saiklerle taraf değiştirmiş olan Sırp etniklerden oluşmaktaydı. Zaten partideki Sırp Kominformcular Stalinist merkezietçi bir yapıyı savunuyorlardı. Stalin, Haziran 1948'de Yugoslavya'yı Kominform'dan çıkaran kararla birlikte diğer tüm komünist liderlere de oyunun kurallarının değiştiğini göstermiş ve sosyalist blok içerisinde yeni bir örgütlenme programının sinyalini vermişti. Önceden sistem bir nebze esnekliğe izin veriyor ve komünist rejimlere biraz hareket alanı bırakıyordu, ancak 1948'den sonra en ufak bir sapma itaatsizlikle eşdeğer tutuldu. Örneğin 14 Temmuz 1948'de Stalin tarafından Çekoslovakya lideri Klement Gottwald'a gönderilen bir raporda Gottwald'ın J. B. Tito'nun ve onun gruplarının geriletilmesi konusunda gerekli sabra sahip olmaması eleştirilmekteydi. Aslında buradan Stalin'in birincil amacının J. B. Tito'yu devirmek değil, Yugoslavya'yı izole etmek olduğu görülüyor ki bu da Nikita Kruşçev'in, Stalin'in J. B. Tito'nun hızla ortadan kaldırılacağına dair sahip olduğu güvenle ilgili iddiasına şüphe düşürmektedir. Kruşçev, 1956'da XX. Sovyet Parti Kongresi'nde yaptığı gizli konuşmada, J. B. Tito ile çatışma patlak verdiğinde Stalin'in "Serçe parmağımı sallayacağım ve artık J. B. Tito olmayacak. O düşecek." dediğini söylemişti. Stalin başlangıçta (yani Kominform kararından önce), diğer önde gelen Doğu Avrupa komünistleri gibi J. B. Tito'nun da Sovyet baskısına dayanamayacağına inansa bile Gottwald'a gönderilen rapor, Stalin'in Kominform kararının kabul edilmesinden sonra dahi J. B. Tito'nun hızla devrilmesini beklemediğini ve hatta öncelikle onun

geriletilmesini amaçladığını gösteriyor. Büyük olasılıkla, Kruşçev tarafından alıntılanan ifadeler bir yalan da olabilir.<sup>26</sup>

Stalin, Yugoslavya'yı tam bir Sovyet kontrolü altına almak için neden acele etmedi? Bu sorunun yanıtının bir kısmı, Stalin'in İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Balkanlar'a bakışıyla ilgilidir. Savaşın başlangıcında Sovyetler Birliği, Yugoslavya ve Yunanistan'ı kendi ilgi alanı dışında görüyordu. Zaten 9 Ekim 1944'te Stalin ve Winston Churchill tarafından imzalanan gizli "Yüzdeler Antlaşması", her iki tarafa da Yugoslavya'da "yüzde 50'lik bir pay" verilmesini öngörürken Yunanistan yukarıda da belirttiği gibi %90 oranında Britanya'nın etkisine bırakılmıştı. Savaş döneminde dahi Kızıl Ordu ancak 1944 yılında Belgrad'a yürüdü ve zaten J. B. Tito'nun kuvvetleri de o zamana kadar ülkenin geri kalanını çoktan özgürleştirmişti. Aslında Yugoslav partizanlar Belgrad'a Sovyet birlikleriyle aynı zamanda ulaşmışlardı. Stalin, J. B. Tito'nun Balkanlar'da ayrı ve iddialı bir gündem izlediğini hissettiğinde, Yugoslavya liderinden kurtulmaya karar vermişti. Stalin'in Yugoslavya'yı tecrit etme stratejisi, Moskova'nın komünist kampın geri kalanı üzerindeki hakimiyetini de güçlendirdi. Çünkü Sovyetler Birliği 1948'in başlarında zaten Polonya ve Çekoslovakya'daki komünist liderlere saldırmaya hazırlanıyordu. Yugoslavya'nın Kominform'dan çıkarılmasını sağlayan Stalin, diğer Doğu Avrupa ülkelerindeki komünist partilerdeki tasfiyeler için hem bir bahane hem de bir örnek oluşturmuş oldu. Zaten "Titocu" olmakla itham edilen üst düzey komünistlere yönelik bir dizi suçlamalar da hemen yaşanmaya başladı ki suçlama yöneltelenler arasında Polonya'da Władysław Gomułka, Macaristan'da János Kádár ve Çekoslovakya'da Gustáv Husák vardı. Titoist oldukları gerekçesiyle idam edilenler arasında ise (genellikle göstermelik mahkemeler ve "itirafların" ardından) Arnavutluk'ta Koçi Xoxe, Macaristan'da László Rajk, Bulgaristan'da Traicho Kostov ve Çekoslovakya'da Rudolf Slánský bulunuyordu. Yugoslavya'nın Kominform'dan çıkarılması, Moskova'nın Balkanlar'da bir dizi önemli hedefe ulaşmasına yardımcı oldu. Arnavutluk, Yugoslavya'dan tamamen uzaklaştı ve hamisi artık Moskova oldu. Bulgaristan, J. B. Tito'nun en katı eleştirmenlerinden ve ayrıca Moskova'nın en yakın müttefiklerinden biri haline geldi. Nihayet Yugoslavya, Kominform

<sup>26</sup> Ramet, a.g.e., s. 235-238.

kararından birkaç ay sonra Yunan komünistlerine yaptığı yardımı sonlandırdı ve böylece Yunan iç savaşında komünistlerin yenilgisine de katkıda bulundu.<sup>27</sup>

1948'deki Tito-Stalin atışması Yugoslavya'nın bölgede yürüttüğü strateji üzerinde büyük bir etki yaratmıştır. Bölge devletlerinin Yugoslavya ile olan çatışmalarında Sovyetlerin yanında yer almalarına neden oldu. Ayrıca Yugoslavya'nın toprak iddiaları nedeniyle Avusturya ve İtalya ile olan ilişkilerde yaşanan gerilimi dikkate alan J. B. Tito, iktidarda kalmak için iddialı ve büyük planlarından vazgeçmek zorunda kaldı. Bölgede komşularıyla uzlaşma politikası başlattı. 1950'lerin ilk yarısında Yugoslavya Avusturya, İtalya ve Yunanistan ile Stalin'in ölümünün ardından ise Bulgaristan, Romanya, Macaristan ve hatta Arnavutluk ile ilişkilerini geliştirdi. Bu bakımdan J. B. Tito'nun İkinci Dünya Savaşı'nın ardından bölgedeki niyetleri ve politikasının nihai sonucu göz önüne alındığında, 1948'de Stalin ile atışması şanlı bir zaferi olarak değil, daha çok onun yenilgisi ya da bir çeşit Pirus zaferi olarak tanımlanabilir. Çünkü J. B. Tito'nun bölgedeki manevra alanı kalıcı olarak azaldı. Zaten bölge Sovyetler Birliği'nin denetimi altındaydı ve Yugoslavya'nın bu konuda Moskova ile boy ölçüşebilecek bir gücü yoktu. Sonuç olarak J. B. Tito, bölgesel bir jeopolitik oyuncu olma fikrinden ve Balkanlar'da Yugoslav egemenliği hayalinden vazgeçti ve hatta Yugoslavya sınırlarını hem Sovyet uydu ülkelerinden hem de bölgedeki iki NATO üyesinden (İtalya ve Yunanistan) korumaya odaklandı. 1948 yazında Bulgar rejimi, Pirin Makedonyasının Makedonlaştırılmasını durdurma kararını aldı. Yugoslavya ile Bulgaristan arasında sınırda yaşanan sayısız olaylar ile Bulgaristan'da Yugoslavya vatandaşlarına yönelik baskı ve bunun tersi, Stalin'in 1953'teki ölümüne kadar Yugoslav-Bulgar ilişkilerinde olağan konular oldu. Temmuz 1947'de Stalin ile yaptığı görüşmeden sonra Enver Hoxa yavaş yavaş Yugoslavya'dan uzaklaşmaya ve Sovyetler Birliği ile bağlarını güçlendirmeye başlamıştı. J. B. Tito ile Stalin arasındaki çatışma ortaya çıktığında ise Hoxha derhal Moskova'nın yanında yer aldı. 1948'deki Kominform Kararından sonra J. B. Tito'nun Yunanistan'daki iç savaşa ilişkin tutumu da değişti ve Yunan yoldaşlarını zor durumda bırakarak Yugoslavya-Yunanistan sınırını

---

<sup>27</sup> Perović, a.g.m., s. 37-38.

kapattı. Haziran 1949'da ise Paris Dışişleri Bakanları Konferansı'nda Sovyetler, Yugoslavya'nın Karantiya'daki toprak iddialarına verdikleri desteği geri çekerek Avusturya'nın toprak bütünlüğünü garanti eden Paris Uzlaşmasının yolunu açtılar. Bu bağlamda J. B. Tito'nun bölgesel politikasındaki başlangıçtaki hedefleri ile stratejisinin nihai sonucu arasındaki herhangi bir karşılaştırma, kaçınılmaz olarak onun bölgesel politikasının başarısızlıkla sonuçlandığını göstermektedir. Aslında aşırı özgüveni nedeniyle yanılıya düşerek son derece iddialı hedefler koymuştu.<sup>28</sup>

1948 Kominform Kararından sonra Moskova ile ilişkileri gerginleşen Yugoslavya komünist rejimi yüzünü Batıya doğru dönmeye başladı. Ülkenin içinde bulunduğu zor ekonomik koşullar da Batı ülkeleriyle yakınlaşılmasında etkili oldu. Yugoslavya'nın Stalin'e karşı mücadelesi Batının çıkarlarına da uygundu. Çünkü Batılı ülkeler bir muhalif olarak Yugoslavya'nın Doğu Bloku içerisinde bir kırılma yaratacağını düşünmüş ve böyle bir durumda Moskova'nın pozisyonunun zayıflayacağını öngörmüşlerdi. Bu nedenle Batı Yugoslavya'ya karşı izlediği politikayı değiştirmeye başladı. Bu noktada önce Yugoslavya'nın borçları yeniden düzenlendi ve Yugoslavya 1950 yılında ABD'den 50 milyon dolar yardım aldı. ABD, Yugoslavya'ya şeker, buğday ve un yardımı da yaptı. Ayrıca ağır silahların üretilmesi için Washington yönetimi tarafından Bosna Hersek ve Sırbistan'da fabrikalar açıldı. 14 Kasım 1951 tarihinde Belgrad ve Washington arasında Yugoslav ordusunun güçlendirilmesi amacıyla bir antlaşma imzalandı. Yugoslavya; Türkiye ve Yunanistan ile birlikte Balkan Paktı'na dahil oldu.<sup>29</sup> Kominform Kararı ve Yugoslavya'nın Moskova ile çatışması Trieste sorununun çözümünü de önemli ölçüde etkiledi. Çünkü Stalin ve Sovyet uydularıyla yaşanan çatışma, Yugoslavya'yı Batı'ya yaklaştırdığı için Yugoslavya-İtalya ilişkilerinden Soğuk Savaş faktörünü ortadan kaldırdı. Yugoslavya Komünist Partisi, Moskova'nın izlediği politikanın saldırgan ve hegemonist bir politika olduğunu ve despotik bürokratik bir devlet olarak Sovyetler Birliği'nin geçmişte Rus Çarlığı'nın sürdürdüğü emperyalist politikayı devam ettirdiği görüşünü açıkça dile

<sup>28</sup> Dragišić, a.g.m., s. 38-39.

<sup>29</sup> Bilandžić, a.g.e., s. 289-293.

getirdi. Yugoslavya'ya karşı sert bir politika izleyen Stalin; gerginliği artırmasına rağmen ABD'nin hem Kore'deki müdahalesini hem de J. B. Tito'ya verdiği desteği görmü ve bu nedenle Yugoslavya'ya karşı askeri bir saldırı gerçekleştirmemiştir. Yugoslavya'da artık Sovyet modelinin terkedilmesi ve sosyalist bir toplum oluşturmada yeni bir yolun izlenmesi gerektiği düşüncesi dile getirilmeye başlandı ki bu düşünce; özyönetim düşüncesiydi.

### **Sonuç**

29 Kasım 1945'te Hırvat Josip Broz Tito'nun başında olduğu komünist partinin iktidarı altında kurulan Federal Yugoslavya Halk Cumhuriyeti siyasal, toplumsal ve ekonomik yapısını Sovyetler Birliği'nin model olarak oluşturdu. Devlet merkeziyetçi bir yapıda örgütlenirken ekonomik alanda da hızlı bir kamulaştırma uygulandı. Sovyetler Birliği lideri Stalin de Yugoslavya komünistlerinin gözünde nder bir kişilik konumundaydı. Ancak Yugoslavya lideri J. B. Tito'nun lkesini komşuları aleyhine genişletme planları Stalin'in tepkisini çekti. Özellikle Yugoslav liderliğinin Yunanistan, Bulgaristan ve Arnavutluk'taki izlediği politikalar Sovyetlerin etki alanını sınırladığı için Sovyetler Birliği bu politikaları engellemenin ve Yugoslavya'yı tecrit etmenin bir aracı olarak Kominform'u kullandı ve Stalin'in de çabasıyla 28 Haziran 1948'de Yugoslavya Kominform'dan çıkarıldı. Bu şekilde Yugoslavya Doğu Bloku sisteminden dışlanmış oldu. Yugoslavya'nın komşularına yönelik genişleme planları Batılı lkeleri de rahatsız etmiş ve özellikle Britanya J. B. Tito'nın Yunan iç savaşında komünistleri desteklemesini istememişti. Zaten Stalin ve Churchill arasında yapılan Yüzdeler Antlaşması da Balkan lkelerindeki etki alanlarının payını belirlemişti. Dolayısıyla J. B. Tito'nun diğer ülkelere yönelik genişleme planları büyük devletler tarafından engellendi ve J. B. Tito'nun güç dengesini bozacak eylemlerde bulunmasına izin verilmedi. Kominform kararından sonra Doğu Bloku tarafından tecrit edilen Yugoslavya liderliği bu sefer Batı lkeleri ile ilişkilerini geliştirmeye başladı. Aslında J. B. Tito'nun Stalin ile atışması ve Kominform'dan çıkarılması onun mücadelesinin ve liderliğinin bir başarısı olarak gösterilse de 1948'den sonra Bulgaristan, Arnavutluk gibi başta komünist Balkan lkeleri olmak üzere diğer Doğu Avrupa komünist rejimleri Kominform Kararının ve dolayısıyla Stalin'in arkasında durdular ve bu bağlamda J.

B. Tito politik bir başarısızlık yaşadı. Avusturya ve İtalya'ya yönelik politikaları konusunda da ABD ve Britanya gibi Batılı ülkelerinin tepkisiyle karşılaştığı için bu politikalarından da geri atmak zorunda kaldı. Diğer taraftan J. B. Tito da Yugoslavya'daki iktidarını sağlamlaştırmak için Yugoslavya Komünist Partisi içindeki merkezîyetçi Stalinistleri tasfiye etti ve Yugoslavya'nın gerçek anlamda federalleşmesinin yolunu açmış oldu. Bunun yanında Sovyet modeline alternatif olarak sosyalist özyönetim modelini uygulamaya soktu. Bu modelin uygulanması için gerekli meşruiyeti de Yugoslavya'nın Kominform'dan çıkarılması kararını kullanarak sağladı.

### Kaynakça

Batričević, Boban, “Yugoslavya'da Karadağ (1918-1991)”, *Yugoslavya Tarihi 1918-1991*, Ed. Hakan Demir, Çev. Muharrem Rahte, Nobel Yayınevi, Ankara 2021, s. 143-180.

Bilandžić, Dušan, *Hrvatska Moderna Povijest*, Zagreb 1999.

Cipek, Tihomir; Spehñjak, Katarina, “Disidenti, Opozicija i Otpor – Hrvatska i Jugoslavija 1945. – 1990.”, *Časopis za Suvremenu Povijest*, Vol. 39 No. 2, (Listopad 2007), s. 255-297.

Demir, Hakan, *Birinci ve İkinci Yugoslavya'da Hırvat Sorunu*, Basılmamış Doktora Tezi, Sakarya 2017.

Demir, Hakan, “İkinci Dünya Savaşı'nda Yugoslavya (1939-1945): Hırvat Ustaşalar, Sırp Çetnikler ve Komünist Partizanlar”, *Karadeniz Araştırmaları*, XIV/55, (Güz 2017), s. 147-168.

Džaja, Matko Srećko, *Politička Realnost Jugoslavenstva 1918-1991*, Sarajevo-Zagreb 2004.

Dragišić, Petar, “Walking a Tightrope: Tito's Regional Ambitions and the Cominform Resolution”, *The Tito-Stalin Split 70 Years After*, Ed. Tvrtko Jakovina ve Martin Previšić, *University of Zagreb Faculty of Humanities and Social Sciences Press-Ljubljana University Press*, Zagreb-Ljubljana, 2020, s. 33-43.

Goldstein, Ivo, “The Tito-Stalin Split of 1948 as a Personal Conflict”, *The Tito-Stalin Split 70 Years After*, Ed. Tvrtko Jakovina ve Martin Previšić,

*University of Zagreb Faculty of Humanities and Social Sciences Press -Ljubljana University Press, Zagreb-Ljubljana, 2020, s. 17-32.*

Kalinić, Pavle, “Andrija Hebrang i Hrvatsko Pitanje”, *Politička Misao*, Vol. 33 No. 2-3, (1996), s. 281-296.

Kamil, İbrahim, “Soğuk Savaş Sırasında Balkan Devletleri (1945-1990)”, *Soğuk Savaş Sonrasında Balkanlar (1990-2015)*, Ed. İbrahim Kamil, Nobel Yayınevi, Ankara 2017, s. 3-103.

Matković, Hrvoje, *Povijest Jugoslavije 1918.-1991. – 2003.*, Zagreb 2003.

Perović, Jeronim, “The Tito-Stalin Split: A Reassessment in Light of New Evidence”, *Journal of Cold War Studies*, Vol. 9 No. 2, (Spring 2007), s. 32-63.

Radelić, Zdenko, *Hrvatska u Jugoslaviji 1945.-1991.*, Zagreb 2006.

Ramet, P. Sabrina, *Tri Jugoslavije Izgradnja Drřave i Izazov Legitimacije 1918-2005*, ev. Vesna Racković ve Mirjana Valent, Zagreb 2009.

### Extended Abstract

This study will discuss the expulsion of Yugoslavia from the Cominform in 1948 and the conflict with the Soviet Union in that process. On November 29, 1945, the Communists who took power in Yugoslavia proclaimed the establishment of the FNRJ. Founded under the leadership of Croatian communist Josip Broz Tito, this country took the Soviet Union as a model and implemented rapid centralization in the political and economic fields. In this framework, political and social opposition was suppressed and expropriation was carried out quickly. The new Yugoslav constitution, which was prepared on the model of the constitution of the Soviet Union from 1936, entered into force on January 31, 1946. With that constitution, the organization of the state was shaped within the framework of federalism. However, this federalism was formal federalism because the real power in the country was held by the KPJ Politburo, which numbered ten people. After the complete seizure of power, the communists ended multi-party political life in September 1947. Dissidents in the country were either killed by extrajudicial executions or sent to prisons with the decisions of courts set up as a show. The process of establishing a centralist communist government was accelerated by the intimidation of dissidents. The leading role of the Soviet Union was also recognized on the ideological level, and the leadership of the Communist Party of Yugoslavia expressed its commitment to the cult of the leadership of Soviet leader Stalin at every opportunity. However, even though the Yugoslav rulers declared themselves loyal to the Soviet Union, after 1945 the interests of the two countries began to clash on the political level. In particular, J. B. Tito's territorial demands towards Bulgaria, Greece, Albania, Austria and Italy and the steps he took in this direction quickly provoked Stalin's reaction. Above all, Stalin was bothered by J.B. Tito's efforts to become a regional leader, but at the same time he feared that they would spoil his relations with the West. On the other hand, especially due to Yugoslavia's territorial demands in Trieste, J.B. Tito's relations with the West worsened, because the communist regime of Yugoslavia wanted the regions where 600,000 Slovenes and Croats lived under Italian rule to be included in Yugoslavia. The politics that J. B. Tito led in Trieste caused him to be called "Hitler of the Balkans" in Western newspapers. However, J.B. Tito's attempt to become a regional leader caused Stalin a particularly great discomfort. Because Stalin did not want the emergence of regional conflicts that would disrupt his post-war strategy. More precisely, he was afraid that J.B. Tito would come into conflict with the US in particular and the West in general because of his own ambitions. Although it was emphasized that there is ideological unity between the two countries, relations quickly deteriorated



due to the appearance of different political interests. Finally, on June 28, 1948, as a result of the efforts of the Soviet Union, Yugoslavia was expelled from the Cominform. The Yugoslav leader J.B. Tito also faced Western interference in the realization of his ambitious plans. Because both the West (USA and Britain) and the Soviet Union did not want J.B. Tito to expand their country at the expense of neighboring countries and disturb the post-war balance. Therefore, J.B. Tito had to give up his expansion plans to the detriment of his neighbors, yielding to the obstructions of the great powers in this direction. J.B. Tito and other Yugoslav rulers did not attend the Cominform meeting in Bucharest in June 1948 (Yugoslav ambassador Vladimir Popović in Moscow believed that their participation would be "suicide"). Instead, the Yugoslav leadership told the participants of the meeting in Bucharest that the subject of the dispute was presented in an "incorrect" way and that discussions in Bucharest will only worsen the matter. While the "situation in the Communist Party of Yugoslavia" was being discussed in Bucharest, the Soviets actually wanted to turn this Cominform meeting into a court. Obviously, if J.B. Tito and other members of the Yugoslav leadership were here, this meeting would have turned into something like the Stalinist Moscow Trials, where the accused expressed self-criticism and thereby signed their own death. In the text of the "Decision of Informform", which was signed by all the participants of the meeting in Bucharest, previous accusations and criticisms against the Yugoslav leadership were again emphasized. All initiatives in this sense were "welcomed for exposing the inappropriate policy of the Central Committee of Yugoslavia, and above all comrades J.B. Tito, Edvard Kardelj, Milovan Đilas and Aleksandar Ranković". Stalin believed that J.B. Tito and the Yugoslav leadership would not be able to withstand the pressure and would resign. Stalin could actually believe that such a situation would occur because the Moscow administration had significant support in the Yugoslav army, police and party circles. Therefore, Moscow calculated that there would be a split between the Yugoslav Communist Party and Yugoslav society. In this matter, the "strong forces" needed only a little help from Moscow to win. Namely, the Soviet intelligence officers who arrived from Belgrade in this way probably overestimated the strength of the "serious support" that Moscow should have received when J.B. Tito and other Yugoslav leaders launched a counterattack. Stalin launched a propaganda war, and in the process relied on his authority, especially in the international communist movement, and the unconditional support of the Cominform member countries. Anti-Yugoslav propaganda began to systematically defame J. B. Tito and "his clique" in the USSR and all its satellites. Caricatures depicted J.B. Tito with a swastika or skull and a face resembling Hermann Goering. It was established that "J. B. Tito and his group

fell into the mire of bourgeois nationalism". In Hungary, it was propagated that J.B. Tito was an "American dog in chains" waiting for the signal from Washington to attack. He was a "traitor, provocateur, spy" in the USSR. In Moscow, Antony Maljcev published his novel Yugoslav Tragedy, in which J.B. Tito and other Yugoslav leaders were portrayed as Gestapo agents and partners in Western spy networks. The scenario that the Yugoslav leadership feared the most after the Cominform decision; It was the military intervention of the USSR in Yugoslavia. In addition, the second danger that threatened J.B. Tito was the opposition movement that could appear against him in Yugoslavia. In fact, J.B. Tito already thought that there would be considerable opposition against him within the Communist Party of Yugoslavia, where there were many Stalinists. J. B. Tito and the Yugoslav leadership launched a purge of "Stalinists-Cominformists", thousands of whom were imprisoned, killed or driven into exile. Among them were Croatian Andrija Hebrang and Serbian Sreten Zujović. This purge process was also used as an instrument of the struggle for power within the Communist Party of Yugoslavia. Most of the Cominformist-Stalinists in the party were sent to the labor camp on Goli otok, and some to the prison in Stara Gradiška. The purges of Cominformists in the party also mobilized Stalinists in the federal republics. For example, Serbs who were members of the Communist Party of Croatia immediately formed a "Serbian faction". In addition, several hundred Yugoslav citizens were formed in the Soviet Union into armed units that were sent to Yugoslavia to start an uprising. At the beginning of 1949, about 200 communists moved from Romania to Yugoslavia and started working on diversionary activities. In addition, Yugoslav informants formed international brigades in Hungary, Romania and Bulgaria. Among them were 6,000 volunteers from East Germany. Yugoslav communists started broadcasting on Moscow Radio for propaganda purposes, and in Prague, the capital of Czechoslovakia, they started the newspaper Nova Borba. In September 1949, the Soviet Union declared the friendship and peace treaty with Yugoslavia from 1945 invalid. On June 28, Stalin withdrew Yugoslavia from the Cominform. This date has significant significance for Serbs. Because on June 28, 1389, the Serbs fought against the Ottoman army in the Battle of Kosovo. Therefore, Stalin's election today also meant a message to the centralist Serbs to take action against J.B. Tito. The process of purging the Cominformists enabled the Yugoslav communists to strengthen their power through the use of a centralized state structure. The Yugoslav communist regime, which eliminated or imprisoned opponents of the regime such as Ustashas and Chetniks in the country, used the Informform incident to liquidate the centralist Stalinists. From that moment, the Croatian J.B. Tito and the Slovenian Edvard Kardelj began the process of real federalization of Yugoslavia. The Cominformist-Stalinist ratio is

as follows. 55,663 cominformants; 51.49% in Serbia, 9% in Montenegro, 12.49% in Croatia, 8.16% in Bosnia and Herzegovina, 4.78% in Macedonia, % 9.68% was in Vojvodina, 2.72% in Kosovo and 1.68% in Slovenia. With the decision to expel Yugoslavia from the Cominform in June 1948, Stalin showed all other communist leaders that the rules of the game had changed and hinted at a new organizational program within the socialist bloc. Previously, the system allowed for some flexibility and allowed communist regimes to step aside, but after 1948 even the slightest deviation was equated with disobedience. The Tito-Stalin conflict in 1948 had a great impact on Yugoslavia's strategy in the region. Because of this, the countries of the region sided with the Soviets in their conflicts with Yugoslavia. Also, considering the tension in the relations with Austria and Italy due to the territorial claims of Yugoslavia, J.B. Tito had to give up his ambitious and big plans to stay in power. He started a policy of reconciliation with his neighbors in the region. The communist regime of Yugoslavia, whose relations with Moscow became strained after the Informform Decision of 1948, began to turn its face towards the West. The difficult economic conditions of the country also influenced the rapprochement with Western countries. Yugoslavia's struggle against Stalin was also in the interest of the West. Because the Western countries believed that Yugoslavia, as an opponent, would make a break in the Eastern Bloc and predicted that in that case Moscow's position would weaken. Because of this, the West began to change its policy towards Yugoslavia. Then there was a reorganization of Yugoslavia's debts and in 1950 Yugoslavia received 50 million dollars in aid from the USA. The decision of the Cominform and Yugoslavia's conflict with Moscow also significantly influenced the resolution of the Trieste problem. Because the conflict with Stalin and the Soviet satellites brought Yugoslavia closer to the West, and removed the Cold War factor from the relationship between Yugoslavia and Italy. The Communist Party of Yugoslavia openly expressed the view that the policy pursued by Moscow was an aggressive and hegemonic policy and that the Soviet Union as a despotic bureaucratic state continued the imperialist policy of the Russian Empire from the past. Stalin, who led a harsh policy towards Yugoslavia; Although it increased the tension, it also saw the American intervention in Korea and the support it gave to J.B. Tito, and therefore did not carry out a military attack on Yugoslavia. In Yugoslavia, the idea that the Soviet model should be abandoned and a new path to create a socialist society began to be expressed was the idea of self-management.